Babeș–Bolyai Tudományegyetem, Földrajz Kar

Migrációs potenciál a Gyimesekben

- BSc. Szakdolgozat

Vezető tanárok:

Dr. Török Ibolya, egyetemi adjunktus

Dr. Bajtalan Hunor, külső konzulens

Dolgozat szerkesztője:
Bodor Erika-Mária
Földrajz Szak

Kolozsvár, 2017, július

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés 2
2. Gyimes bemutatása 3
2.1 Gyimes földrajzi elhelyezkedése 3
2.3 Gyimes története a benépesedés tükrében 3
3. Migrációs modellek és elméletek áttekintése 6
3.1 Tradicionális migrációs elméletek 6
3.2 Micro- behaviorista modellek 7
3.3 A migráció modern gazdasági alapú megközelítésének modellje 8
3.4 Pluralista modellek 9
4. Az erdélyi fiatalok migrációs potenciálja a 2000-es évektől 9
5. Demográfia 11
5.1 Természetes szaporulat 11
5.2 Születés és elhalálozás 12
5.3 Etnikai megoszlás 14
5.4 Iskolázottság 17
6. Gazdaság 19
6. 1 Gazdaság. Románia községeinek fejlettsége 19
6. 2 Gazdaság, foglalkoztatottság Gyimesben 20
7. Kérdőíves adatok feldolgozása 21
7.1 Belső migráció 26
7.2 Határokat átlépő migráció 28
7.3 Jövőbeli tervek 37
8. Javaslat 39
8.1 Mezőgazdasági termékek értékesítése, kisvállalatok létrehozása 41
8.2 Infrastruktúra fejlesztése 41
8.3 Turizmus fejlesztése 41
9. Következtetés 43
10. Bibliográfia 45
11. Ábra/táblázatjegyzék 47
12. Melléklet 49
12.1 Kérdőív 49

1. Bevezetés

Napjainkban a nemzetközi migráció jelentős mértéket ölt, az EU-28 tagállamába 2014-ben megközelítőleg 2,8 millió bevándorló érkezet, ebből 1,3 millióan másik tagállamnak az állampolgárai voltak. Már ebből is kitűnik, hogy a migráció milyen méreteket ölt (Eurostat 2017 Migration and migrant population statistics).

A migráció jelensége egy nagyon széles körben vizsgálható, éppen ennek tekintetében szakdolgozatomban olyan kiválasztott területét vizsgálom, amely közel áll hozzám, szülőfalumhoz, tapasztalataim szerint ezen jelenség nagy méretet ölt Gyimes vidékén. Így a szakdolgozatom témaköre fiatalok elvándorlása Gyimes térségéből, migrációs potenciál vizsgálata, kutatása. Mint ott élő személy figyelemmel kísérhettem, hogy milyen negatív hatással van ez a jelenség egészen a családi környezettől a közösség életéig, természetesen nem szeretném figyelmen kívül hagyni a pozitívumait sem, de összességében számos hátránya van. Úgy vélem ezt a jelenséget nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hanem megoldási lehetőségekkel kellene rendelkezzünk, annak érdekében, hogy a fiatalok itthon is ráleljenek életükre, ne érezzék azt, hogy szülőfalujuk, illetve tágabb környezetük nem rendelkezik, olyan lehetőségekkel, amelyek lehetővé teszik a megélhetést. Szakdolgozatomban az állandó és a munkacélból történő elvándorlást vizsgáltam, arra törekedtem, hogy a gyimesi fiatalok jelenlegi helyzetét és jövőbeli terveit megismerjem. Valamint egy kérdőív kutatás keretében információt szerezzek arról, milyen változtatásokat kellene alkalmazni annak érdekében, hogy itthon maradjanak, illetve megkíséreljek olyan javaslatokat tenni, amelyek egyrészt elősegítik a térség fejlődését, másrészt lehetővé teszi a fiatalok itthon maradását.

Első részben szeretném bemutatni Gyimes történelmét, a benépesedés tükrében. Az ismertetést azért tartottam fontosnak, mert a jelenlegi társadalmi és gazdasági helyzetet, akkor érthetjük meg igazán, ha a múltba is visszatekintünk. Ezt követően a migrációs elméletek bemutatása kapott helyet a dolgozatban, amely magyarázatot szolgátat a kialakult trendekre.
Saját kutatásom bemutatása előtt indokoltnak tartom, az eddigi kutatások ismertetését Erdély területéről, ezáltal összehasonlíthatom, hogy miben mutat hasonlóságot, illetve eltérést a tágabb térségi vizsgálattól. Dolgozatom további részében Gyimes gazdasági és társadalmi helyzetét kívánom bemutatni. Majd a Gyimesi fiatalok által kitöltött kérdőív elemzésével

folytatom munkámat, végül pedig kitöltött kérdőívek alapján néhány fejlesztési irányvonalat vázolok fel a térségre, amelyek lehetőségként szolgálhatnak a fiatalok itthon maradására.

2. Gyimes bemutatása

2.1 Gyimes földrajzi elhelyezkedése

A Keleti-Kárpátokban található Gyimes völgye három nagy kiterjedésű községet foglal magába: Gyimesfelsőlokot (Lunca de Sus), Gyimesközéplokot (Lunca de Jos) és Gyimesbükköt (Ghimeș-Făget). E három község két megyében található, az első kettő Hargita megyében, a harmadik pedig Bákó megyében. Mintegy 30 kilométeres hosszúságú völgyön terül el, Fügés-tető lábánál eredő Tatrostól egészen Tar-havas lábánál levő szoros bejáratáig. A lakott területek tengerszint feletti átlagmagassága 700-1000 m körül változik, a két határpont pedig, amely között található 1050 m és 1662 m magas (Antal 1992: 5).

A völgyön áthaladó A12-es országútnak igen jelentős szerepe van, hiszen Erdélyt Moldvával köti össze.

A Gyimesről készült leírások jelentős része a „Patakországnak" nevezi meg ezt a területet, ami a térség természetföldrajzi adottságait tekintve indokolt is, hiszen számos patak ömlik bele a Tatrosba. Az utcák, vagy ahogyan helyben hívják a patakok, egy-egy ilyen patakról kapták nevüket.

2.3 Gyimes története a benépesedés tükrében

Gyimes történeti áttekintéséhez alapul szolgál Antal Imre *Gyimes krónikája* (1992) és Tankó Gyulának legutolsó néprajzi jellegű kiadványa, amelynek címe, *Különös kompendium Gyimes néprajzáról* (2016).

Gyimes elzárt, erdős és lakatlan területét a székelyek foglalták el és népesítették be. A bujdosó nép közül, akik Moldvába menekültek, néhányan visszatértek a gyimesi havasokba, vagy már letelepedtek átmenetelésük előtt.

A szorosban elsőként hosszabb, illetve rövidebb ideig ott tartózkodók a csíki lakosokból volt, akik határőrségi, várvédelmi funkciót töltöttek be, a Bethlen Gábor által 1626-ban építtetett várnál, amely kereskedelmi határként funkcionált Moldva és Erdély között. Napjainkban ezt a várat Rákóczi-várként, vagy 1000 éves határként ismerhetjük, és a néphagyományban úgy él, hogy I. Rákóczi György idejében épült. Antal Imre *Gyimesi*

krónikájában (2016), ismerteti a várvédés körülményeit. Az itt őrt állók egy évig kötelesek voltak vállalni a szolgálatot, kiváltságokkal is rendelkeztek, mint például nem kellet adót fizetniük. Az itt történt javításokat, újításokat a csíki falvak pénzéből valósították meg (Antal 1992: 6-7).

Az első lakott gyimesi terület a vár környékén alakult ki, az őrvédők közül voltak, akik nem tértek vissza a Csíki-medencébe, hanem itt telepedett le, ők jelennek meg az első telepesekként.

A 17. század végén és a 18. század elején feljegyzések tanúskodnak arról, hogy a mai Felsőlok területén is található elszórtan lakott övezet. Valamint ugyanebben az időben megjelennek a román paraszt családok is, akik főként Gyimesbükk egyik elágazó patakára, Áldomás területére koncentrálódtak. Továbbá ebben az időszakban zsellérek, és olyan személyek lakták e vidéket, akik erőszakkal foglaltak el egy-egy bizonyos földrészt. Betolakodóknak tekintették őket és több per is lezajlott a székelyekkel, akik a területeket magukénak vallották.

A benépesedés tekintetében az 1764-es Madéfalvi veszedelem volt az egyik legjelentősebb történelmi esemény. Az osztrákok támadása következtében a Madéfalviak Moldvába menekültek, akik közül sokan ott is telepedtek le, ám amikor a kedélyek lecsillapodtak és a helyzet eredeti otthonukban, Madéfalván és környékén stabilabbnak látszott, egyesek visszaindultak Moldvából. Ezen csoport tagjai közül maradtak Gyimes völgyében, ezt választva élőhelyüknek. Ennek függvényében az állandó jellegű letelepedések, a tatár betörések után jöttek létre. A 18. század közepére már az egész vidék benépesült.

A 18. század végén megalakult az első templom a völgyben, mai nevén ismert Kontumác templom, amelyet a csíksomlyói Ferences-rendi szerzetesek építettek. Ettől kezdve anyakönyvi adatok állnak rendelkezésünkre, amelyek népességi adatként is szolgálnak.

Gyimes völgyében létrejött települések, közigazgatásilag a csíki falvakhoz tartoztak, pontosabban a felcsíki falvakhoz, így az ott lévő területeket is ők birtokolták. A gyimesiek kezdetben nem rendelkeztek saját földterülettel, egészen 1873-ig, ekkor megjelent törvény alapján vásárolhattak földeket a csíkiaktól, ám a szegényes anyagi helyzet miatt ezt nagyon kevesen tudták megtenni. (Tankó 2016: 10-14)

1. térkép Szinkronizált műholdfelvétel Gyimesbükkről (első térképen az Második Katonai felmérés, második Google Satellite műholdfelvétel). Forrás: http://mapire.eu/hu/.

A települések egységes kialakulásában igen fontos szerepe volt az erdélyi kormányzatnak, hiszen az addig hegyekben elszórt csoportok tömörülését rendelte el, a lakások egy helyre való letelepítését a völgyekbe.

A völgy három részre szakadása: Gyimesfelsőlok, Gyimesközéplok és Gyimesbükk, sok ideig csak a köztudatban élt, hivatalosan nem tekintették külön részeknek. Több helyen is találkozhatunk a helynevek eltérő megnevezésével. Orbán Balázs a *Székelyföld leírásában* (1860) a következőképpen nevezi meg a településeket: *Gijmes Felső Lok, Gijmes Közép Lok,* valamint a mai Gyimesbükk területére kétféle megnevezést is találhatunk az ő leírásában, *Alsólok* vagy *Bükk.* További feljegyzésekben, mit *A Magyar Statisztikai Közleményben* a megnevezett települések nevei utalnak egyben arra is, hogy az adott terület birtokai a csíki falvakhoz tartozik, hiszen a települések megnevezésében fellelhető a „*Csík*" előtag: *Csíkgyimesbükk, Csíkgyimesközéplok* és *Csíkgyimesfelsőlok* (1947: IV, 21, 697).

A 19. század közepén és a 20. század elején már rendelkezünk pontos népességi adatokkal a Gyimes völgyéből. Ezeket a népességi adatokat a Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal készítette, és a *A Magyar Statisztikai Közleményben* jelentek meg (1912: 42. 853).

Község neve	Állandó lakosság				
	1869	1880	1890	1900	1910
Gyimesbükk	2180	2236	2780	4397	6290
Gyimesfelsőlok	1081	1390	1592	1896	2288
Gyimesközéplok	1511	1824	1964	2628	3080
Össznépesség	4772	5450	6336	8921	11658

1. táblázat Gyimes állandó lakossága 1869-1910 között. Forrás: Magyar Statisztikai Közlemény.

Látható, hogy mint egy fél évszázad alatt a lakosság kétszeresére növekedett, amely főként az 1897-ben megépült vasúti hálózattal hozható párhuzamba és nem hagyható figyelmen kívül a fakitermelés hatása sem (lásd 1. táblázat).

3. Migrációs modellek és elméletek áttekintése

A migráció különböző típusai globális jelenségként vannak jelen mindennapjainkban. Ennek tanulmányozására az idők folyamán számtalan elmélet született, amelyek lehetővé teszik bizonyos területeken jelentkező migráció vizsgálatát. Ezen modellek és elméletek folyamatosan bővülnek, figyelembe véve az adott társadalom és gazdaság változását. A migrációs modellek és elméletek áttekintésével célom nem csupán ezek ismertetése, hanem az általam vizsgált migrációs jelenségre megtalálni a megfelelő modellt.

3.1 Tradicionális migrációs elméletek

Gravitációs modell alaptörvénye, hogy az emberek a kedvezőtlen adottságú területekről a számukra kedvezőbb térségekre vándorolnak. Tehát a taszítás és a vonzás mechanizmusa figyelhető meg, amelyet az adott gazdasági helyzetek befolyásolnak. Több törvényszerűséget is megfogalmaztak ennek függvényében, amelyek közül a legkiemelkedőbbek, hogy a vándorlók általában a rövidebb távolságban lévő migrációs célpontokat kedvelik, valamint az elvándorlás legfőbb résztvevői főként a falusiak és azok közül is olyan személyek, akik nem családosak. Bár kezdetben ideiglenes elvándorlás áll fen, azért gyakran generál ez a folyamat tényleges elvándorlást (Bándy 2014: 35-39).

Neoklasszikus elmélet annyiban mutat eltérést az előzőtől, hogy itt az egyén döntésében nem csak a gazdasági helyzet játszik szerepet, hanem pénzben nem kimutatható értékek is, mint például baráti és családi kapcsolatok. Ebben az esetben a tudatos megítélés következtében az egyén visszatért saját térségébe, és ahol a külföldön szerzett tapasztalatait igyekszik megvalósítani hazai területen (Bándy 2014: 39-40). Vagyis a migráció során olyan munkát vállalt, ami a saját munkaterületével megegyező és többnyire tudását igyekezett jobb körülmények és magasabb fizetés mellet gyarapítani.

A duális gazdasági modell, amely Arthur Lewis munkásságához köthető, a mezőgazdaságban lévő felesleges munkaerőnek az ipari ágazatban való átvándorlását vizsgálja. A tradicionális szektorban felesleget mutató munkaerő kiegészíti a fejlődő és egyre több munkaerőt igénylő ipari szektort. Az egyéni motiváció szintjére kevés hangsúlyt fektettek, leginkább olyan tényezőket vettek figyelembe, mint például a szegénység, mint strukturális közösségi tényezőt (Bándy 2014: 40-41).

A szegmentált munkaerőpiac elmélete főként pszichológia és szociológiai jellegű, amelyben a primer és a szekunder munkaerő-piac az egyén személyiségére és emberi kapcsolataira való sajátosságokat vizsgálja. Fontos szempontok a szakmai előrehaladást lehetővé tétele, a munkaadó ás a munkás közötti személyes kapcsolat, amelyet a primer munkaerő-piac szegmensei biztosítanak. Ezzel szemben a szekunder piac kevésbé nyújt biztonságérzetet az egyén számára, valamint az ott kialakuló emberi kapcsolatok sem jelentenek szorosabb viszonyt.

A világrendszer elmélet a centrum-periféria elméletéből indul ki, gazdasági megfontolásból az emberek a nehezebb megélhetési viszonyok miatt a perifériás részekről a centrum fele vándorolnak, a kedvezőbb gazdasági viszonyok miatt (Bándy 2014: 42-45).

3.2 Micro- behaviorista modellek

Ezen modellek vizsgálataik során több faktort vesznek figyelembe, mint a tradicionális modellek, illetve a migrációs hálózatok jelentőségére kiemelten odafigyelnek.

Ebbe az elméleti besorolásba tartozik az emberi tőke elmélete, amelyben az alaptőkét a megszerzett tudás jelenti. A migráció elsődleges oka az egyén szakmai tudásának gyarapítása, vagy a megszerzett tudását megfelelő anyagi körülmények között tudja értékesíteni (Bándy 2014: 46-47). Éppen ezért ez a modell előrevetíti, hogy főként a fiatal és képzett munkaerő-vándorlása fog bekövetkezni.

E csoportba tartozó másik modell, a társadalmi tőke modellje, az emberi kapcsolatokon és bizalmon alapszik. Egy olyan személy, akinek a migráció során pozitív tapasztalatai vannak, gyakran ajánlja családtagjainak, barátainak és rokonainak e lehetőséget, akik megbízva benne ki is próbálják. Ez a folyamat egy esetleges láncreakciót eredményez, és migrációs hálózatok jönnek létre. A migrációs hálózatok kialakulása költségcsökkentő, kockázatcsökkentő és álláskeresési segítő faktorokkal rendelkezik, amelynek hátterében az emberi kapcsolatok állnak (Bándy 2014: 47-48).

Hangsúlyosan szándékozom foglalkozni a migrációs hálózatok szerepével, tekintettel, hogy saját empirikus kutatásomban is kísérletet teszek ennek jelenlétére vagy megcáfolására.
A behaviorista modellek utolsó elmélete, amely kevésbé jelentős az előzőkhöz viszonyítva az intézményelmélet, amelyben a megindult migrációs folyamatok vállalatok elindulását vonják maguk után, annak érdekében, hogy a keresletet ki tudják elégíteni, majd fenntartani. Azonban gyakran, így illegális vállalatok jönnek létre, a feketepiac gazdasága lendül fel, amelyet az adott állam nem tud ellenőrizni, viszont a migránsok gyakran ezt használják ki a kedvezőbb feltételeik miatt (Bándy 2014: 48-49).

3.3 A migráció modern gazdasági alapú megközelítésének modellje

A gazdasági alapú megközelítésnek két fontos modellje van, a brain drain, az integráció, a kultúra az identitás számos, korábban kevésbé vizsgált aspektusai valamint a migráció új gazdaságtana.

A migráció új gazdaságtana az ok-okozati összefüggéseket vizsgálja, az elmélet előrevetíti, hogy munkaképes férfiak vándorolnak el először, majd őket követik a családtagok, tehát a döntéshozás nem csupán egyéni, hanem a család domináns tagjához köthető.

A Migráció- brain drain, brain gain, brain waste elmélete, a jól képzett munkaerő elvándorlását vizsgálja. Ez elmélet szerint a befogadó ország egy jól képzett munkaerőt kap, akinek képzésére nem kell ráfordításokat előtermelni, tehát a befogadó ország brain gain élvezője. Az elmélet utolsó kifejezése pedig arra utal, hogy a célországban, ha az elvándorolt személy nem kap megfelelő munkát, kénytelen alacsonyabb pozícióval is beérnie (Bándy 2014: 59-60). A képzett munkaerő a célország gazdasági növekedését segíti elő. A képzett munkaerő kivándorlása hazánkban is igen jellemző.

3.4 Pluralista modellek

Ezen modellek a migrációs politikák egyik típusát képviselik.

A pluralista modell egyik elmélete a társadalmi struktúrán alapszik, kevésbé nevezhető migrációs modellnek, inkább magyarázatot ad, hogy az emberi kapcsolatok, az ember társas mivolta, hogyan vezethet el a migráció folyamatához.

A pluralisa modellek közé tartozik a migrációs rendszerek elmélete, amely rendszert az egyének között kialakuló kapcsolatok és a termelési eszköz az országok közötti mozgása teszi lehetővé. Valamint ez a rendszer számos más tényezővel egészül ki.

Migrációs csatornák elmélete azt vallja, hogy a meglévő csatornáknak jelentős szerepe van a további migráció kialakulásában, hiszen az emberek olyan elvándorlási célpontot választanak, amelynek ösvénye már ki van taposva (Bándy 2014: 61-65).

A felsorolt modellek szorosan kapcsolódnak egymáshoz, egymást kiegészítve adnak magyarázatot egy-egy migrációs jelenségre, illetve egymás kiegészítésében jöttek létre. A tradicionális modelleket fejlesztették tovább, egészítették ki az adott társadalmi és gazdasági függvények alapján. Ezen modellek lehetővé teszik egy adott térség migrációs helyzetének vizsgálatát, valamint elemzésekkor segítenek az ok-okozat összefüggésének feltárásában.

Saját kutatásom során, azt feltételezem, hogy a migrációs hálózati modell segítségével magyarázható meg a kivándorlás folyamata, az emberi kapcsolatok, hogyan generálnak újabb migrációs folyamatot.

4. Az erdélyi fiatalok migrációs potenciálja a 2000-es évektől

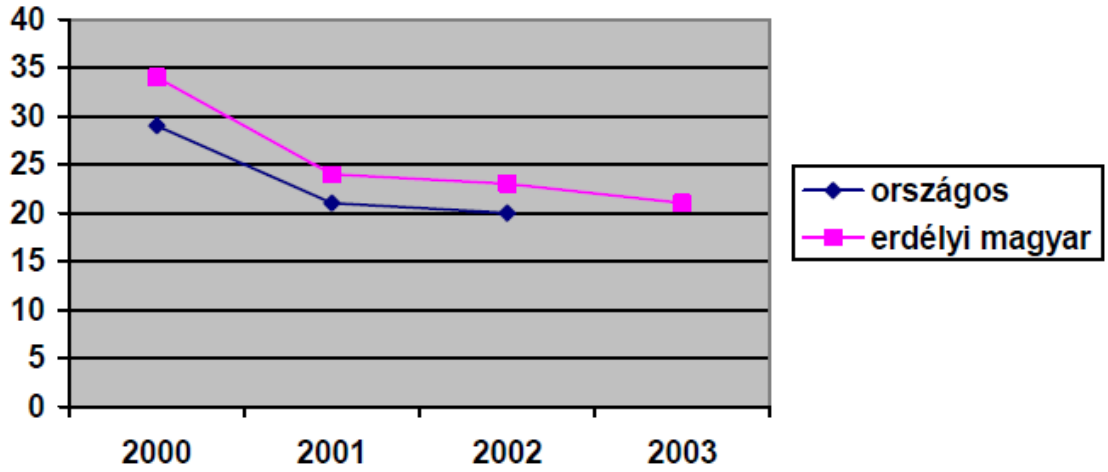
Az erdélyi fiatalság körében általános tendenciává vált a migráció, fontosnak tartom e tágabb vizsgálat áttekintését, ezáltal is egy általános képet kaphatunk a migráció tágabb térségi jelenségéről, valamint megfigyelhetjük a hasonlóságokat és eltéréseket is.

Az elmúlt másfél évtizedben három jelentős felmérés készült ebben a témakörben: *MOZAIK 2001* (Csata et al. 2001*), MOZAIK 2008* (Kiss et al. 2008) és a *MOZAIK 2011* (Kiss—Barna 2012) vizsgálatában.

Ezen vizsgálatok alapján nyomon követhetjük az erdélyi fiatalok migrációs potenciáljának mértékét, valamint tendenciájának változásait.

Kiss Tamás és Csata Zsombor (Kiss—Csata 2004: 91-121) tanulmányukban ennek okát is igyekeznek megmagyarázni. A fiatal munkaerő-elvándorlásának két okát határozzák

meg, az első Románia országos gazdasági helyzete, a másodikat pedig etnicitási okokra vezetik vissza. Véleményük szerint bár az ország gazdasági és társadalmi helyzete az, ami az elmozdulás szándékát befolyásolja, ám az etnicitási okok sem mellőzhetőek. Három modellt alkalmaznak az etnicitás motivációjának megmagyarázására, amelyek szerint a vándorlás okai a magyar román viszonyra vezethető vissza, a migrációt ennek függvényében generálhatja a nemzetállam etnikai elnyomása, a román nyelv ismeretének hiánya, valamint a magyar kisebbség integrációs problémái (Kiss—Csata 2004: 91-121).

1. ábra A kivándorlási potenciál mértéke Romániában és az erdélyi magyarok körében 2000 és 2003 között. Forrás: http://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a977.pdf

2000 és 2003 között a migrációs potenciál csökkenő tendenciát mutat, azonban az erdélyi magyarság elvándorlási potenciálja a romániai átlag felett van. Egy 2004-es felmérés már arról tanúskodik, hogy az erdélyi magyar lakosság közel fele kíván külföldi munkát vállalni, ideiglenesen vagy akár állandóan is (Örkény—Sik, 2006: 33-34). A *MOZAIK 2011*-es vizsgálatában is megfigyelhetjük ezt a fajta tendenciánövekedést. A felmérésben a szerzők rákérdeztek a külföldi munkavállalás szándékára, a 18-29 év közöttiek 57.4% válaszolt igennel (Kiss—Barna 2012: 68-69).

Tehát összességében a magyarok elvándorlásában 2004 után növekedést figyelhetünk meg, főként a szórvány térségekben jellemző a növekedés, a Nyugat-Európa fele való elmozdulás.

A célországok tekintetében a *MOZAIK 2001* vizsgálat alapján, Magyarország jelenik meg az első helyen, a Székelyföldi válaszadók, mintegy 80%, második helyen pedig Németország szerepel. Ez a mutató azonban már a 2004-es felmérésekben nagy változást

mutat, ahol a célországok között elsőként szerepel Németország, Olaszország és Spanyolország.

Azonban a célországok napjainkra megváltoztak, ezt támasztja alá a *MOZAIK 2008*-as felmérése (Kiss et al. 2008: 188-192) is, ahol az erdélyi fiatalok Magyarországra való vándorlása visszaszorult, 2001-ben mintegy 80 %-os arány 2008-ra lecsökkent 38%-ra. Németország továbbra is kiemelkedő helyet foglal el a célországok között főként az időszakos elvándorlások tekintetében, továbbá megjelenik új célországként az Egyesült Államok, Anglia és Ausztria is.

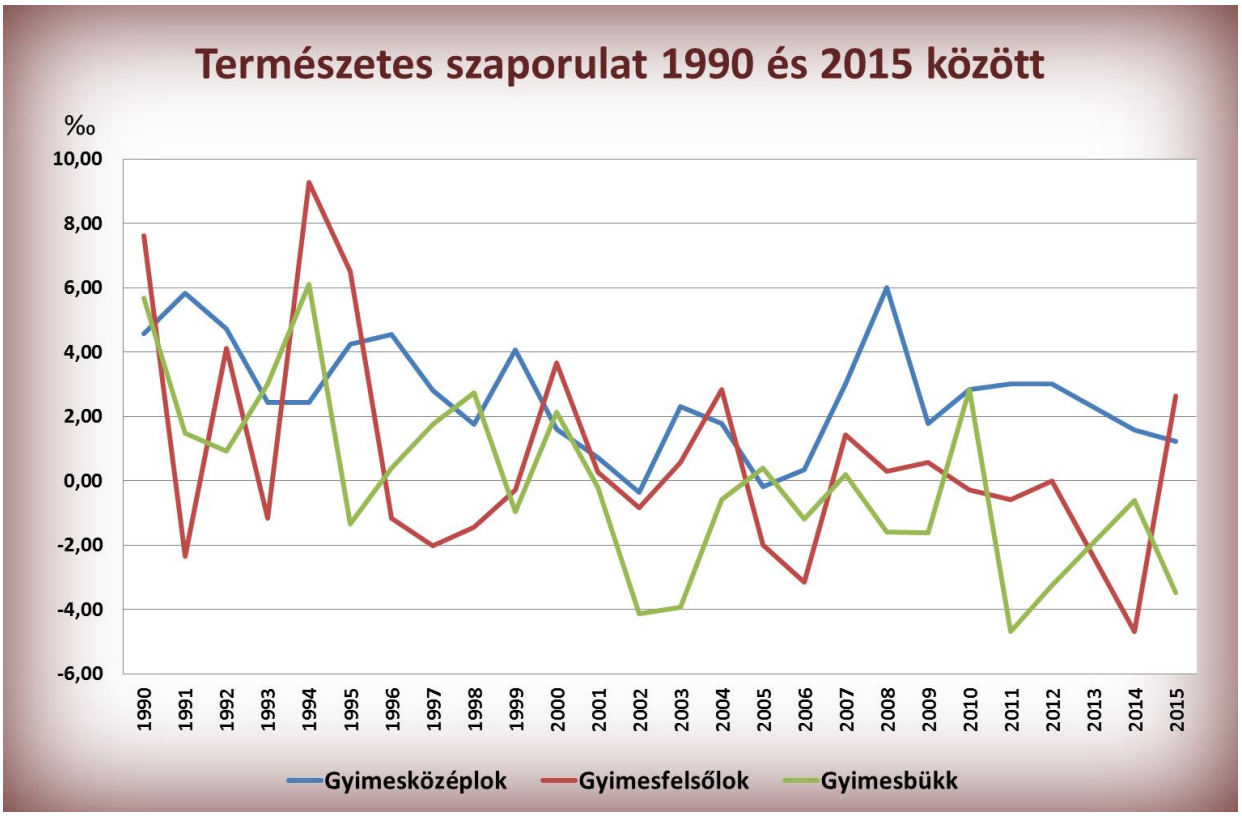
Kiss Tamás és Csata Zsombor tanulmánya (Kiss—Csata 2004: 114) a vizsgálatok alapján a következő összefüggéseket foglalták össze: az időszakos elvándorlás főként a férfiak körében elterjedt, korcsoportot tekintve a legnagyobb arányt a fiatalok képviselik, majd őket követik a középkorúak, valamint az iskolázottságot tekintve a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők körében a legmagasabb a kivándorlás aránya.

5. Demográfia

5.1 Természetes szaporulat

Gyimes településeinek népessége az elmúlt 25 évben eltérő változásokat mutat. Növekedés főként a szocialista időben jelentkezett, azonban ez a tendencia erősen megváltozott és összességében nézve jelentős népességcsökkenés figyelhető meg. E csökkenés két nagy hullámban jelentkezik mindhárom község esetében, az első hullám a 2000-es évek elején, főként Gyimesbükkön, a második pedig 2010 után, először Gyimesbükkön 2011-ben, majd Gyimesfelsőlokon 2014-ben, amikor ugyanis -4 ezrelék alatt volt a természetes szaporulat.

A térség természetes szaporulata negatív irányba halad, kivéve Gyimesközéplok esetét, ahol ugyanis nem jelentkezik, ez a negatív tendencia, 2006 után jelentős mértékű növekedést észlelhetünk.

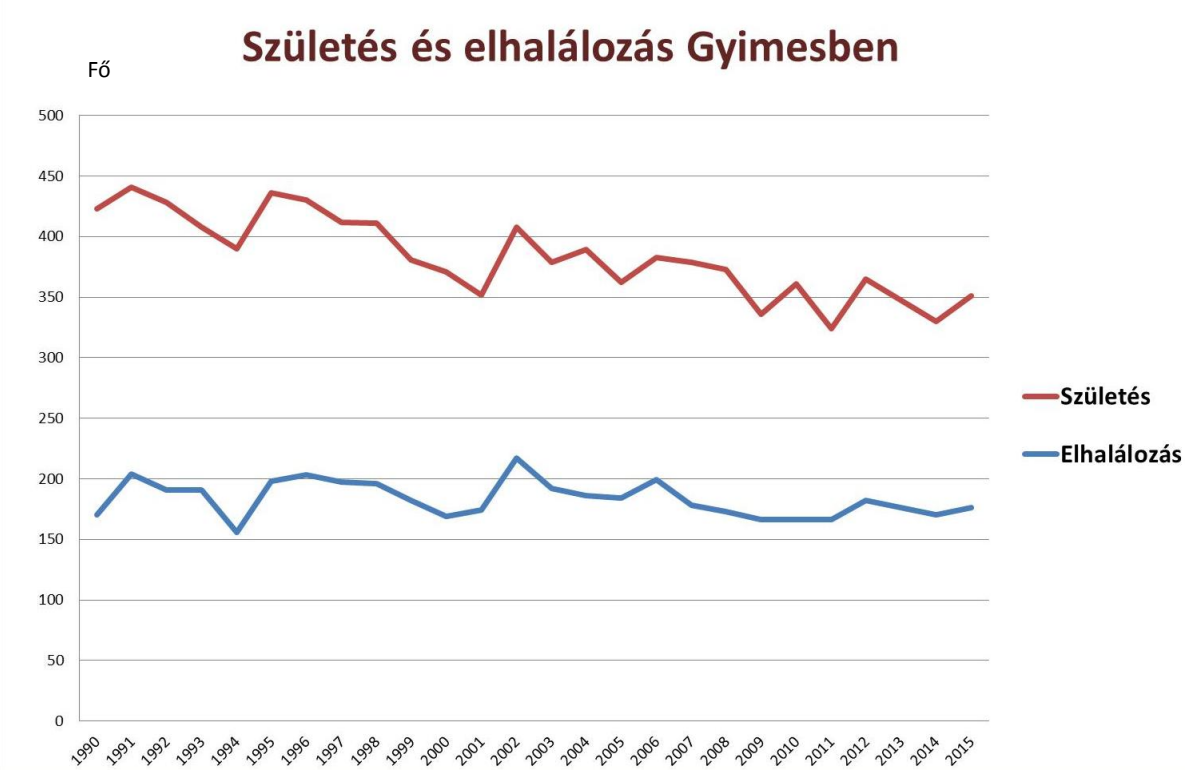
2. ábra Természetes szaporulat, Forrás: INSSE, saját szerkesztés.

5.2 Születés és elhalálozás

A születések száma meghaladja az elhalálozás arányát, azonban a születéseknél folyamatos csökkenést figyelhetünk meg. Az elhalálozások esetében 1995 és 2005 között megnőtt az arány, ezt követően enyhén csökkent, majd az utóbbi néhány évben stagnáló értékeket mutat.

Ahogyan országos szinten, Gyimesben is megfigyelhető a rendszerváltás utáni időszakban a gyermekvállalás mértékének csökkenése.

A válság idején, vagyis 20008—2009-ben regisztrálták Romániában az elmúlt tíz év legmagasabb születési értékeit. Ez a jelentős mértékű kiugrás Gyimesben nem volt jellemző, bár enyhén nőtt ezekben az években a születések száma, azonban nem öltött akkora méretet, mint országos szinten (HMT 2009).

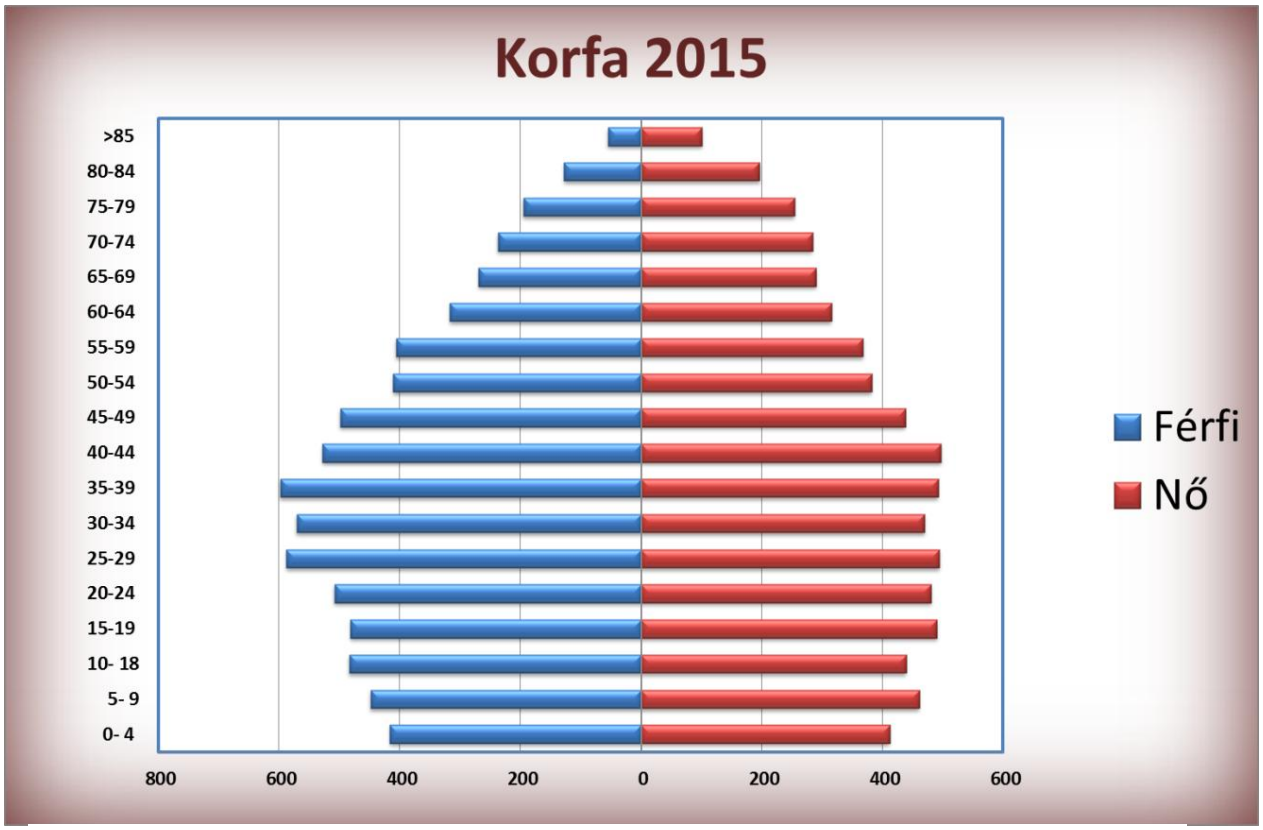

3. ábra Születések és elhalálozások. Forrás: INSSE, saját szerkesztés

Gyimes korfáját tekintve az ott élő népesség csökkenőben van, hiszen a fiatal életkorúaknál, vagyis a 35 év alattiaknál folyamatos csökkenést jelentkezik. Legmagasabb számban a középkorúak korosztálya van, jóval magasabb, mint az idősebb korosztályé. Ez azt jelenti, hogy az ott élő lakosság elöregedőben van. A középkorú korosztály túlsúlya főként az országban szereplő abortusztilalomnak köszönhető, amelyet 1989-ben töröltek el. A rendszerváltást követően, az abortusztilalom megszüntetésével radikálisan csökkent a születések száma. Ha az országos nyers élve születések arányszámát vizsgáljuk megfigyelhető, hogy 1989-ben 16 ezrelék volt ez az arány, majd évről évre rendkívüli csökkenést mutat, már 1990-ben 13,6 ezrelék és 1991-ben 11,9 ezrelék. A továbbiakban a csökkenés mértéke már nem ölt ekkora méretet (Veres 2011: 137).

A kisebb generációk arányának csökkenése az elvándorlással hozható párhuzamba, egyaránt jelen volt a faluról városra való áttelepülés valamint a nemzetállamok közötti vándorlás jelentősége is (Veres Korunk 02: 2002).

A férfiak és a nők arányát tekintve a középkorúak esetében, azt figyelhetjük meg, hogy a férfiak vannak többségben, azonban a fiatal korosztálynál közel egyenlő ez az arány.

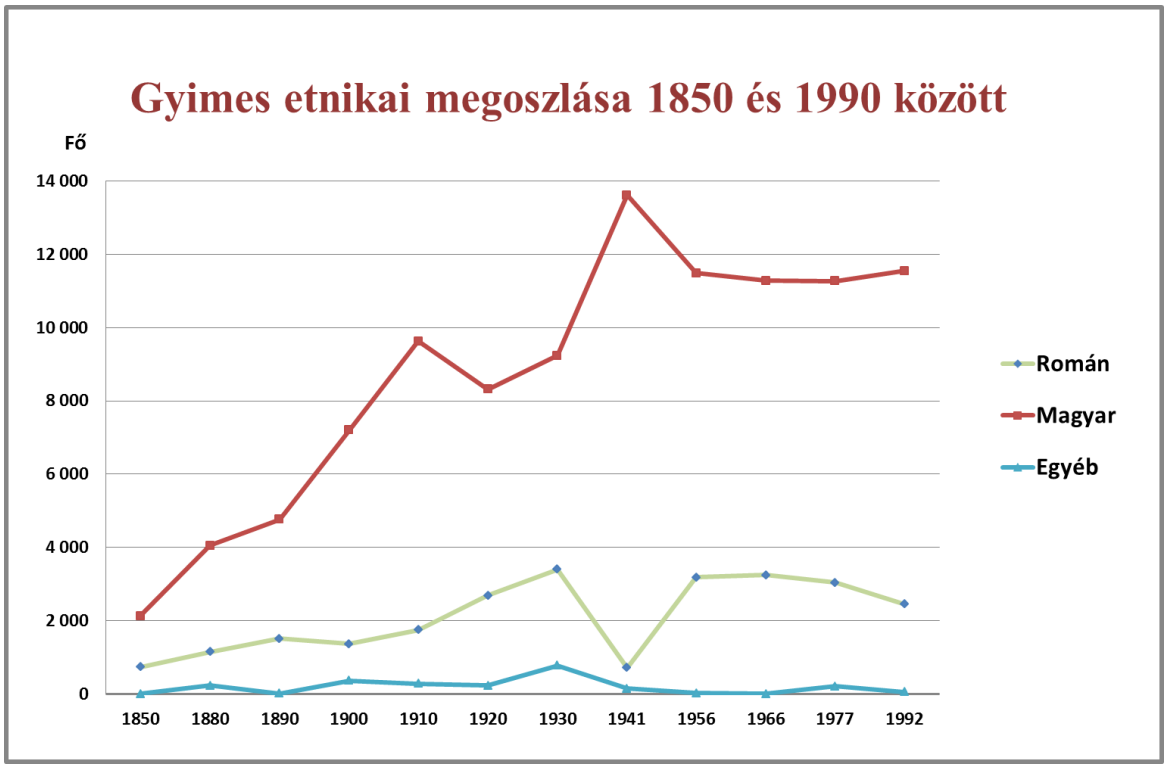

4. ábra Gyimes korfája 2015-ban. Forrás: INSSE, saját szerkesztés

5.3 Etnikai megoszlás

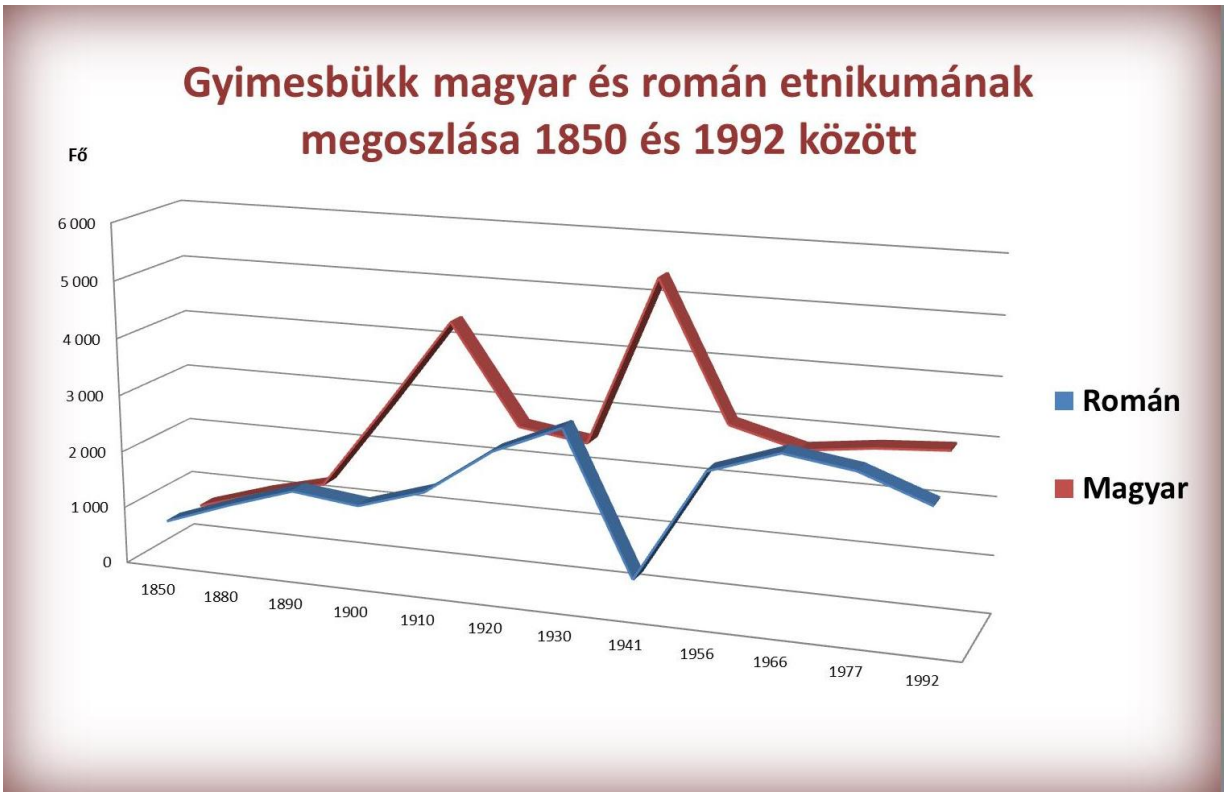
Gyimes etnikumát az idők során többségben magyarok és a románok együttélése alakítja, azonban kisebb számban megjelennek németek, romák és zsidók.

A térség etnikai megoszlását befolyásolták a történelmi események, az első jelentős magyar ajkú népességnövekedés a Magyar Királyság idejében volt, ez idő alatt is éltek románok a térségben, de számuk nem mutatott jelentősebb növekedést. Az első világháború után, valamint az államhatár megváltoztatásakor a térség magyar népessége csökkent és a román népesség pedig nőtt. További etnikumait tekintve, 1890 és 1910 között a zsidók számának növekedése bővítette a lakosság népességét. Majd az 1920-as és 30-as évben a zsidó etnikum aránya növekedett, ekkor ugyanis elérte a 123 és a 219 főt.

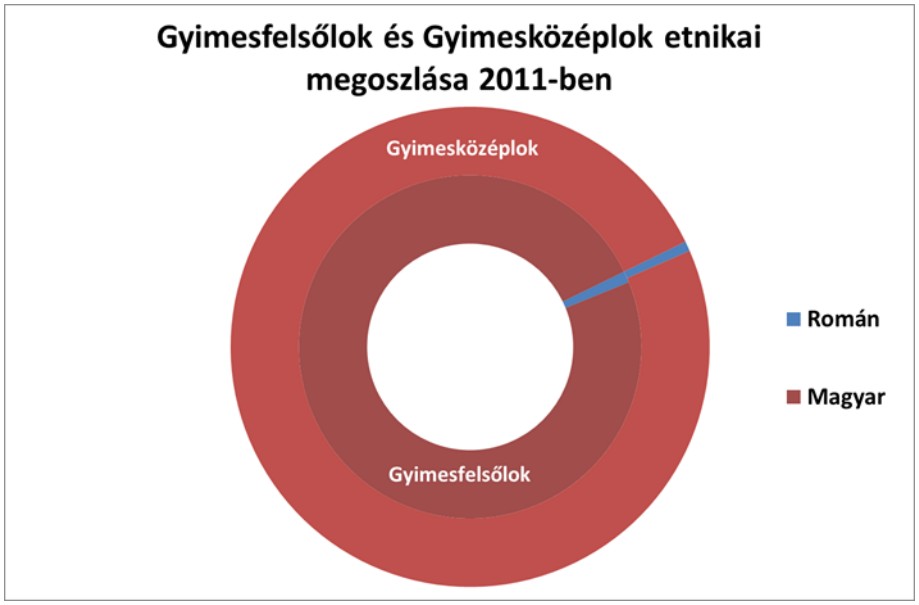
5. ábra Gyimes magyar és román etnikumának változása 1850 és 1992 között. Forrás: Varga E. Árpád Erdély Etnikai és Felekezeti Statisztikája, saját szerkesztés.

Gyimes román és magyar etnikumát vizsgálva Gyimesbükknek van a legnagyobb jelentősége, főként 1952 után, hiszen ekkortól a moldvai Bákó (Bacău) tartomány része, majd 1968-tól Bakó megyének a része (Ilyés 2003:109-122). A községnek ez a fajta elrománosítási kísérlete a román etnikum számának növekedését vonta maga után. Látható az ábrán is (lásd 5. ábra), hogy az ezt követő években a román és a magyar lakosság megközelítőleg egyenlő arányban van jelen Gyimesbükkön.

6. ábra Gyimesbükk magyar és román etnikumának változása 1850 és 1992 között Forrás: Varga E. Árpád Erdély Etnikai és Felekezeti Statisztikája, saját szerkesztés.

A román etnikum 1956 és 1977 között Gyimesfelsőlokon is nagyobb számban jelentkezett, ebben az időintervallumban volt, amikor közel 600 főt is elérte. Varga Árpád statisztikájában azt is nyomon követhetjük, hogy Felsőlok községén belül a román népesség elsősorban Nyíresalján koncentrálódott. Itt találhatóak az 1942-ben épült magyar kaszárnya épületei, ahol katonaság kapott szállást.

7. ábra Gyimesfelsőlok és Gyimesközéplok etnikai megoszlása 2011-be. Forrás: Varga E. Árpád 2002-től kiegészített adatsorai, saját szerkesztés.

A 2011-es népszámlálás alapján megállapítható, hogy Gyimesfelsőlok és Gyimesközéplok etnikai megoszlása homogén, hiszen a népességének csupán 1%-a román, Gyimesközéplokon még ezt az arányt sem éri el.

5.4 Iskolázottság

Az iskolázottsági mutató a térség elemzésében igen fontos szerepet játszik, amely főként a fejlettségre és a magasabb műveltségre utal.

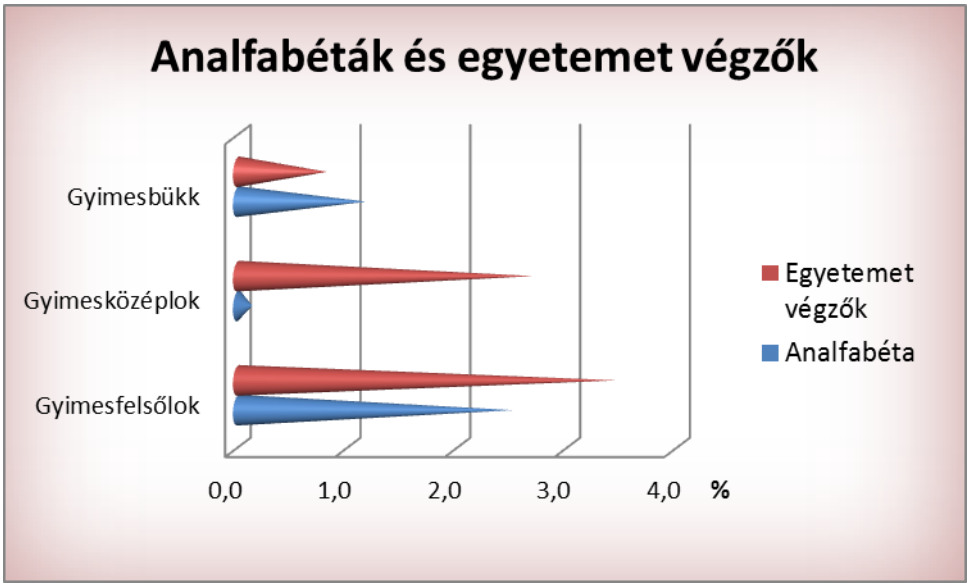
Gyimes völgye két líceummal rendelkezik, egy magyar középiskolával, amely Gyimesfelsőlokon található, valamint egy románnal, amely Gyimesbükk térségében van. A térség oktatásában a gyimesfelsőloki Árpádházi Szent Erzsébet Gimnáziumnak kiemelkedő szerepe van, nagyon sok fiatal helyben tanulását tette lehetővé. Továbbá a térség négy általános iskolával is rendelkezik, ezek közöl kettő Gyimesközéplokon található, a másik két községben pedig egy-egy általános iskolát találunk. Egy általános iskola több egységre oszlik, így a távolabb eső részeken, patakokon is van kihelyezett épületük, például Gyimesfelsőlokon a Domokos Pál Péter Általános Iskolának öt ilyen része van, amelyből két helyen történik az oktatás nyolcadik osztályig, a többi részében, pedig csak negyedik osztályig.

8. ábra Befejezett iskolai végzettség 2002-ben. Forrás: Papp Z. Attila, A 2002-es népszámlálás iskolai végzettség, foglalkozás és nemzetiség szerinti községsoros adatai, saját szerkesztés.

A 2002-es népszámlálási adatok alapján, Gyimesen a felsőoktatásban végzettek száma még mindig alacsony, a líceumot és általános iskolát végzők arányához viszonyítva, még a 100 főt sem éri el. Azonban az is látható, hogy a szakiskolák sokkal népszerűbbek, mint a líceumok, kétszer többen választják, mint a líceumot. Valamint nagyon magas az elemi osztályt végzettek aránya is, azonban itt főként az idősebb generáció képviseli ezt a csoportot. A 2011-es népszámlálásig már jelentősen megnövekedett az egyetemet végzettek aránya.

Ha az egyetemi végzettséget vizsgáljuk, látható, hogy a Gyimesfelsőlokon a legnagyobb és Gyimesbükkön a legalacsonyabb. Gyimesbükk esetében sajnos az analfabetizmus aránya magasabb, mint az egyetemet végzetteké, a másik két településen viszont magasabb az egyetemet végzettek aránya. Gyimesközéplok iskolázottsága a legpozitívabb, hiszen ott csak 0,13 % az analfabéták aránya és közel 2,5 az egyetemet végzetteké.

9. ábra Analfabéták és egyetemet végzők százalékos aránya, Forrás: INSSE, saját szerkesztés

Gyimes analfabetizmusa átlagban 1,26 %, ami az országos átlaghoz viszonyítva magasabb, azonban nem jelentős mértékben, hiszen Románia átlaga a 2011-es népszámlálás adatai alapján, 1,09. Hogyha Gyimes községeit külön vesszük figyelembe, akkor Gyimesfelsőlokon közel 1 %-kal magasabb az analfabéták aránya, mint az országos szint.

6. Gazdaság

6. 1 Gazdaság. Románia községeinek fejlettsége

Románia községeinek fejlettségi szintjével kapcsolatban a Bukaresti Egyetem Szociológiai és Szociális munka Tanszékének professzora, Dumitru Sandu végzett egy kutatást 2009-ben. Vizsgálata eredményeként jött létre a Közösségi Fejlettségi Mutató[1] (Indicele Dezvoltării Comunei, IDC), amelyet tíz indikátorból épített fel, és ezeket négy nagy kategóriába csoportosította. Az első a lakásinfrastruktúra, amely magába foglalja a víz- és gázfogyasztás mértékét, illetve a lakás nagyságát. A második szempont a közösségi pénzügyi források, ide tartozik a lakások adóbefizetéséből származó jövedelem, az egy főre eső szolgáltatások és közösségi fejlesztésre szánt költségek, valamint a környezetre szánt kiadások. A következő kategóriába az egyes családok gazdasági tőkéjét sorolta be, amelyet az ezer lakósra jutó gépjárművek számából mutatott ki. Az utolsó szempont pedig a közösségi humánforrás korcsoportokra számolva, ezen belül kitért a várható élettartamra, a csecsemőhalandóságra és a 15 év fölötti átlagéletkorra. (Bencze et al. 2014: 12-13)

Románia községeinek értékelési átlaga az adatbázis szerint 50. A legfejlettebb községek Ilfov, Temes, Kosztanca, Temes és Maros megyékben találhatóak, melyeknek az IDC értékelései 120 és 188 között terjed, míg a legelmaradottabb térségek IDC értéke 20 és 30 közötti terjednek. Ezek a községek többnyire Moldva területén Botoșani és Vaslui, de ebbe a kategóriába találunk egyes a munténiai és olténiai községet is.

Hargita megye a községek rangsorolásban a tizenkettedik helyet foglalja el, meghaladja az országos átlagot, az adatbázis szerint az IDC értéke 55.

Ha az általam vizsgált községek, fejlettségi szintjét az országos átlaghoz viszonyítjuk megfigyelhető, hogy az országos átlaghoz közeli értéket képviselnek, kivéve Gyimesbükk községét. Gyimesfelsőlok a rangsorolás szerint a legfejlettebb az IDC minősítése 49, majd követi Gyimesfelsőlok, amelynek 46, és végül Gyimesbükk 39-es fejlettségi értékkel.

Ezen községek jóval alul maradnak a maximális értékhez képest, illetve a megyei átlagnál is elmaradottabbak, azonban az országos átlaghoz viszonyítva elfogadható az IDC minősítése.

A Közösségi Fejlettségi Mutató értékelésében megjelenik egy IDC5 besorolás is, amely a nagyon szegénytől a nagyon fejlettig öt minősítéssel illeti a községeket: nagyon

[1] A Községi Fejlettségi Mutatóról több információ elérhető Dumitru Sandu professzor kutatásában a következő linken: https://sites.google.com/site/dumitrusandu/bazededate (2017.03.02).

szegény, szegény, fejlődő, fejlett és nagyon fejlett. Az 2. táblázatban feltüntetett a megyék községeinek IDC5 minősítési átlaga, Dumitru Sandu adatbázis alapján.
Ezen besorolás alapján Gyimes községei közül Gyimesfelsőlok és Gyimesközéplok fejlődő község és Gyimesbükk pedig szegény község.

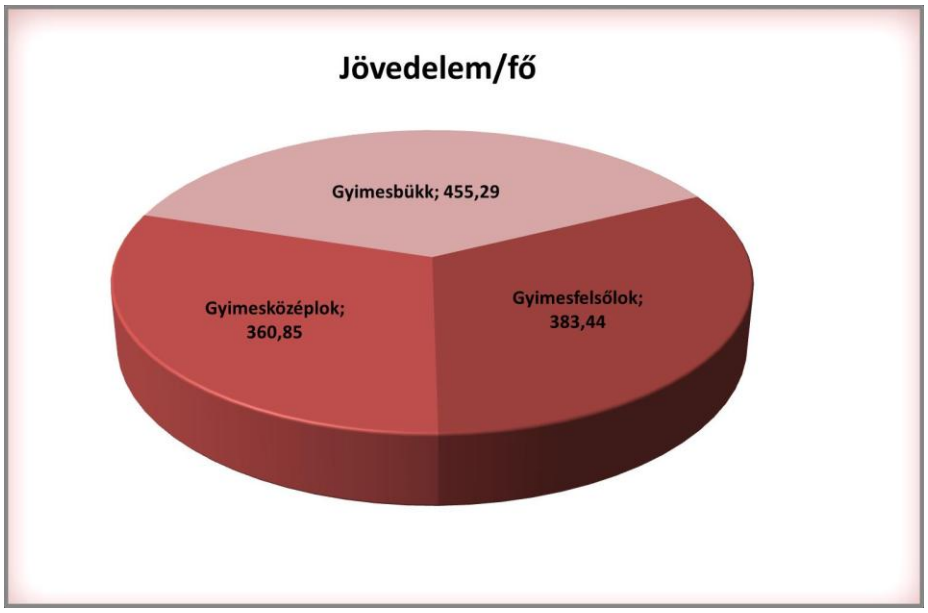
Az egy főre jutó GDP-t ábrázoló térképen is kiemelkednek azon megyék, amelyek községeik tekintetében nagyon fejlett, illetve fejlett minősítésben részesültek.

6. 2 Gazdaság, foglalkoztatottság Gyimesben

A múltban Gyimes lakosságának fő foglalkozását a mezőgazdaság jelentette, ezen belül is főként az állattenyésztés, a földrajzi adottságokból kifolyólag. Napjainkban ez már visszaszorulóban van, leginkább az idősebb vagy idősödő generációt jellemzi. Ugyanakkor nagyon ritka, hogy valaki csupán csak mezőgazdasággal foglalkozzon, általában csak másodlagos jövedelemforrásként szolgál a munkahely mellett. Ez annak is tulajdonítható, hogy a mezőgazdasági termékeiket a gazdák nehezen tudják értékesíteni. Ami pozitívum, hogy épülőben van egy helyi tejüzem feldolgozó, amely a remények szerint némiképp elősegíti a kialakult helyzetet.

Az elmúlt években visszaszorult a fakitermelés, de a ’90-es évek gazdaságát nagymértékben jellemezte a hozzá kapcsolódó fafeldolgozó üzemek is, amelyek mára vagy lecsökkentették munkálataikat, vagy többségük teljesen be is zárt.

Egy harmadig lehetőséget az ott élőknek az ingázás nyújt főként a közelben levő városba, Csíkszeredába.
Helyben található munkahelyet biztosítanak a kis kereskedelmi vállalatok, közoktatás és néhány panzió. A három településen összesen 11 panzió van regisztrálva (Institutul National de Statistica, TEMPO online, 2016).
Az eddig is kevés munkahelyet biztosító térség mára alig nyújt lehetőséget a munkavállalásra, főként a fiatal generáció az, akinek nem sikerül munkát találni, ezért nagyon sokan külföldre mennek szerencsét próbálni.

10. ábra Gyimes községeinek egyfőre jutó jövedelme, saját szerkesztés. Forrás: INSSE, saját szerkesztés

A három község közül Gyimesbükk rendelkezik a legnagyobb egy főre jutó jövedelemmel, míg a másik két településen megközelítőleg egyforma. Talán ennek egyik lehetséges magyarázata, hogy Gyimesbükk nem Hargita megyéhez tartozik, mint a másik két község.

7. Kérdőíves adatok feldolgozása

Kutatásom során kérdőíves felmérést végeztem, és az itt kapott eredmények elemzése által kívánom felmérni a fiatal munkaerő elvándorlásának mértékét.

Módszertani szempontból kérdőíves felmérést választottam, a számítógéppel történő webes megkérdezést (Héra—Ligeti 2006: 80). A Google Űrlap ingyenes szolgáltatást alkalmaztam, amely segítségével egy weblapként megjelenő online kérdőívet készítettem, amelyet weblap címként továbbítottam így a mintavétel véletlenszerű, nem reprezentatív. Azonban úgy vélem, hogy ezáltal olyan személyekhez is eljutott, akik az év többségében nem Gyimesen tartózkodnak. Így, ezen szempont alapján, ezt a módszert tartottam a legmegfelelőbbnek, hiszen főként az volt a célom, hogy elérjek mindazon fiatalokhoz, akik gyimesiek, de már nem élnek a térségben, illetve olyan személyekhez, akik külföldön dolgoznak. A kérdőívet az alábbi FaceBook csoportokban tettem közzé: Szeretem Csángóföldet, Menjünk Gyimesbe, Gyimes.

A kérdőív 27 kérdést tartalmaz, amelyek négy dimenzióba tömörülnek. Az első részében a mindenkire vonatkozó azonosító kérdések kaptak helyet. Az ezt követő szakaszban a kérdések azokra az egyénekre vonatkoztak, akik más romániai helységbe költöztek el. A kérdőív harmadik szakaszában lévő kérdések a külföldön munkát végző egyénekre korlátozódott. Itt főként arra kerestem a választ, hogy mennyi időt töltenek egy évben más országban, milyen doméniumban találtak állast, és melyek a célországok. Végül pedig a kérdések utolsó szakasza, egyrészt Gyimes jelen gazdasági értékelését tartalmazza, illetve javaslataikat, hogy hogyan képzelik el fejlesztését, másrészt pedig a megkérdezettek jövőbeli terveikre és azoknak megvalósítási helyére.

Zárt és nyílt kérdések is megjelennek, a nyílt kérdések esetében utókódolást használok az elemzések során.

A kérdőívet összesen 91 személy töltötte ki, amely nem egy magas arány a lakosságot és a fiatalok arányát tekintve, ám megfelelően szemlélteti, és kellő információval szolgál az adott térség fiataljainak időszakos vagy végleges elvándorlásának állapotáról. Kitöltésre csak azon személyek figyelmét hívtam fel, akikre jellemző a migráció.

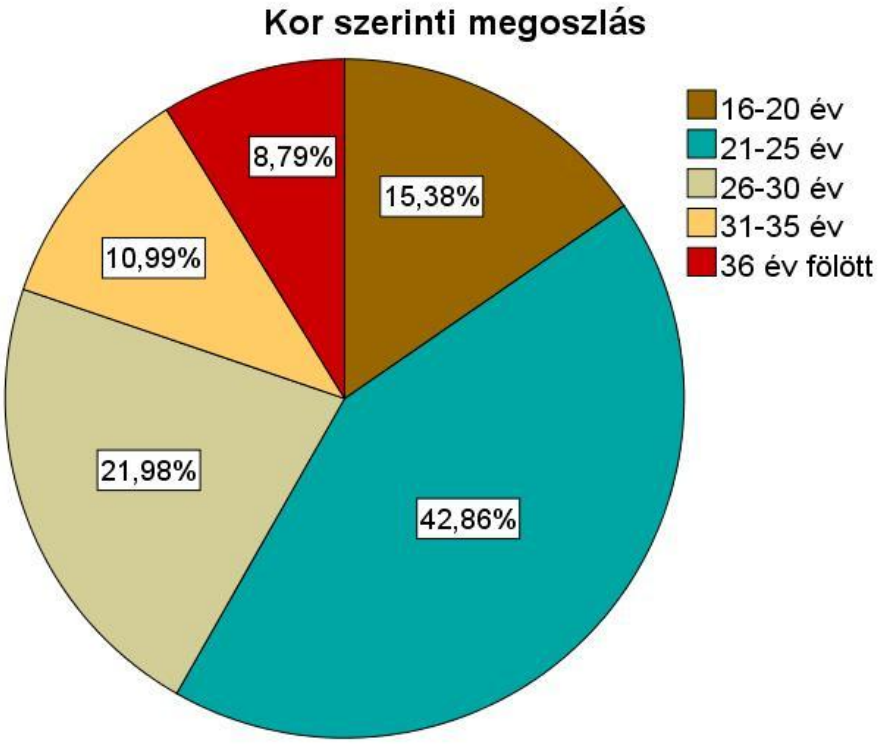
Az összegyűlt adatokat SPSS program segítségével kívánom megvizsgálni (Székelyi—Barna 2002).

A megkérdezettek nemének eloszlása közel egyenlő arányú. A férfiak aránya 49,45% és a nők aránya 50,54%, vagyis 46 nő és 45 férfi töltötte ki önkéntesen a kérdőívet (lásd 11. ábra).

11. ábra A válaszadók nem szerinti megoszlása. Forrás: saját kutatás

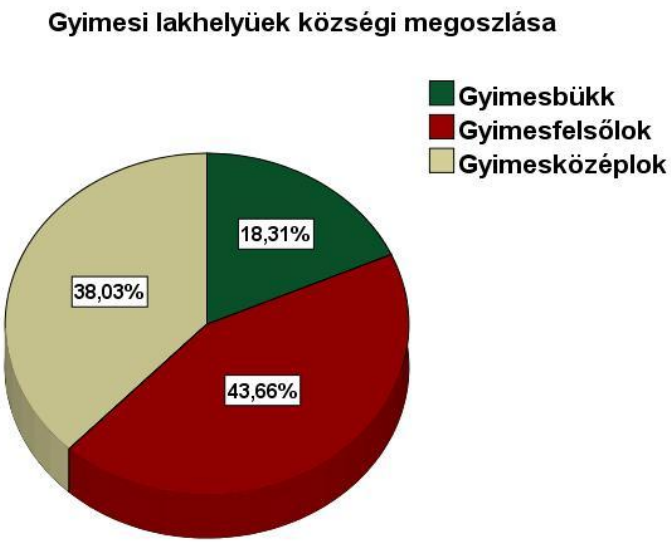
A kor szerinti eloszlást tekintve, a kérdőív kitöltésének a felkérésekor nem volt korhatár kijelölve, de főként a fiatalokat szólítottam meg. Így olyan személyek töltötték ki, akik fiatalnak érzik magukat. A válaszadók kor szerinti megoszlása, tehát 16-45 év között terjed.

12. ábra A megkérdezettek kor szerinti megoszlása. Forrás: saját kutatás

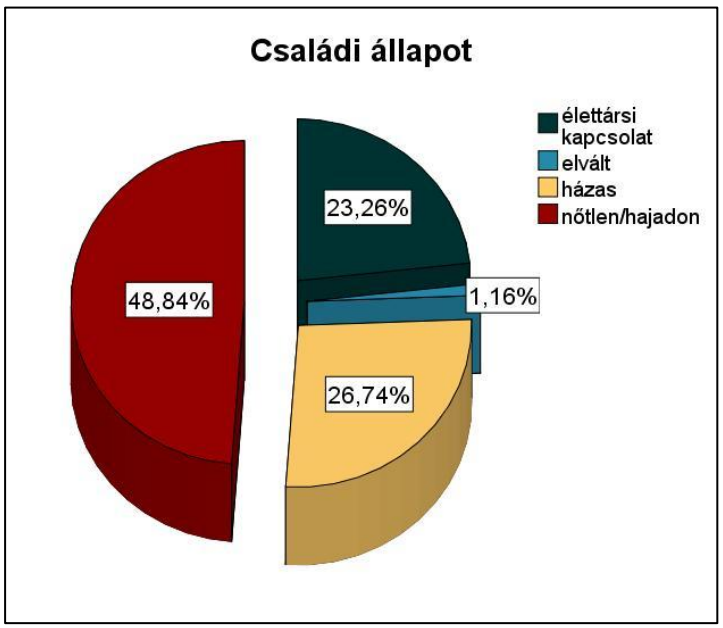
A válaszadók kor szerinti eloszlását öt csoportba kategorizáltam, négy éves intervallumokban.

Többségében 21 és 25 év közötti személyek töltötték ki, ezen válaszadók aránya 42.86%. A kor növekedésével folyamatosan csökkent, ez az arány, így a legkevesebben a 36 év fölöttiek aránya (lásd 12. ábra).

13. ábra Gyimesi lakhelyűek községi megoszlása. Forrás: saját kutatás

A jelenlegi lakhelyükként 79%-a jelölte Gyimest, ezek közül több mint egyharmada Gyimesfelsőlokot, közel egyharmada Gyimesközéplokot, és egy hatod része Gyimesbükköt. A többi 21%-ot, olyan személyek alkotják, aki gyimesi születésűek, de már nem az tartják állandó lakhelyüknek (lásd 13. ábra). Megjelennek ezen térségek között olyan helyek, amelyek földrajzi távolságban mérve közelebb helyezkednek el, ilyen például a csíki térség községei, vagy Brassó, Sepsiszentgyörgy, de vannak olyan térségek is, amelyek nem az ország határán belül helyezkednek el, Németország, Magyarország, Dánia vagy éppen Anglia. Már ez is szembesít azzal a ténnyel, hogy a gyimesi születésűek a kontinens számos országába elvándoroltak, megváltoztatták állandó lakhelyüket.

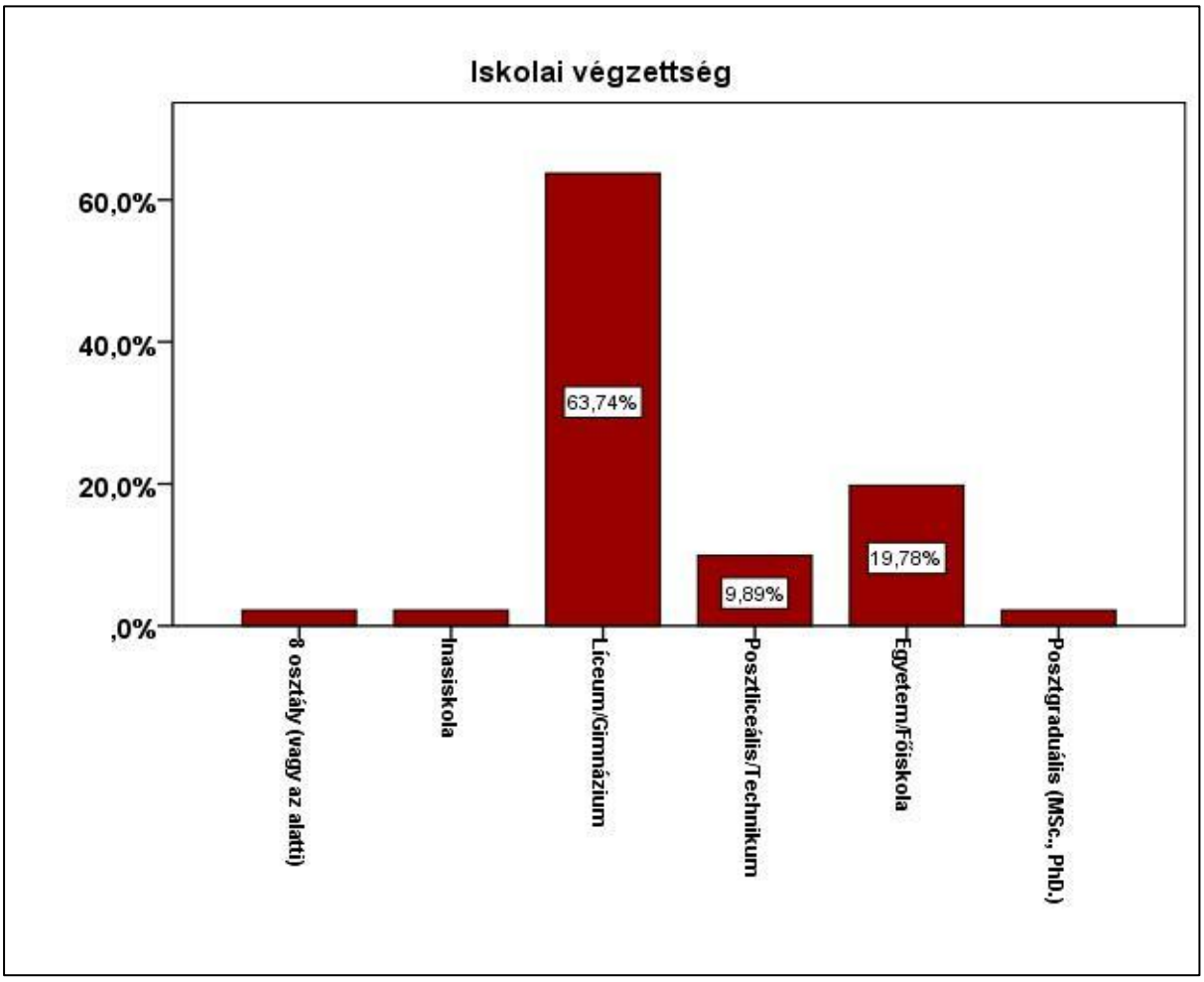
14. ábra A válaszadók családi állapot szerinti megoszlása. Forrás: saját kutatás

A megkérdezettek családi állapotát tekintve közel fele arányban vannak a nőtlenek és hajadonok. Közel hasonló arányban vannak az élettársi, illetve házas viszonyban levők, és 1,16%-a pedig elvált (lásd 14. ábra).

Ez a mutató egyrészt szemlélteti, hogy azon fiatalok vándorolnak el többségben, akik még nincsenek házastársi kapcsolatban. Azonban azt is meg kell jegyezni, hogy itt több tényező is szerepet játszik, mint például a házasságkötés idejének a kitolódása.

Az általános azonosító kérdések között kapott helyet a nyelvtudás kérdése is, hiszen ennek a tudásnak a megléte nagymértékben befolyásolja a migráció számos további kérdést is. Az elsajátított nyelvek esetén a román, angol és német jelenik meg a leggyakrabban, de ezen kívül van, akinek a dán, francia, spanyol vagy lenyel nyelvet sikerült elsajátítania.

A legmagasabb iskolai végzettséget tekintve megfigyelhető, hogy a fiatal kivándorolt munkaerő többsége líceummal rendelkezik, majd az ezt követő nagyobb arányt, az egyetemet és posztgraduálist képzettséggel rendelkezők alkotják. Alacsony arányban azon személyek csoportja van, akiknek végzettsége inasiskola vagy általános iskola (lásd 15. ábra).

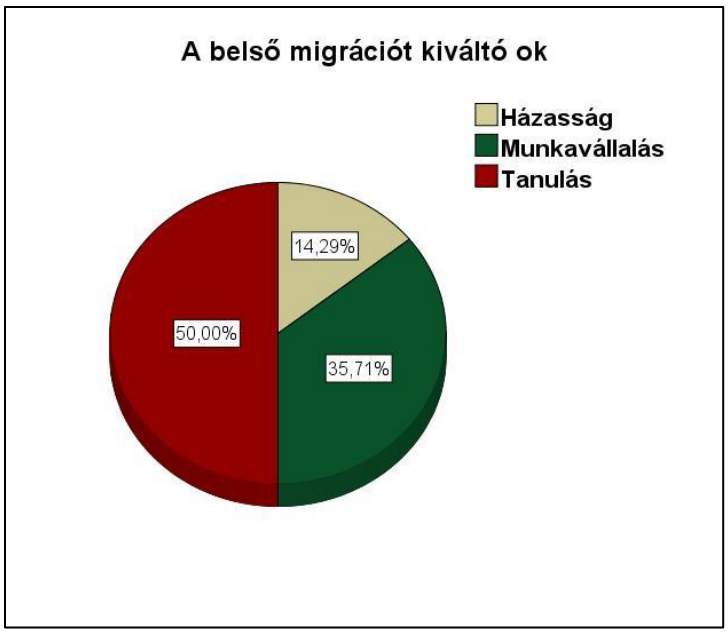

15. ábra A válaszadók legmagasabb iskolai végzettsége. Forrás: saját kutatás

Ezt összehasonlítva a Gyimesi községek iskolai végzettségével, megfigyelhetjük, hogy leginkább azok a személyek vállalnak külföldön munkát vagy költöznek el, akik magasabb iskolai végzettséggel rendelkeznek. Ez az állapot Gyimes fejlődési lehetőségét korlátozza. Továbbá a líceumot végzetteknek a kivándorlási arányának magas mivolta azzal is összefüggésben van, hogy a befejezett középiskolát követően nem találnak hazai viszonylatban olyan lehetőséget, amellyel megalapozhatnák életük kezdetét.

7.1 Belső migráció

Az belső migráció mértéke csekélyebb, a megkérdezetteknek csupán 16,48%-át érinti (lásd 16. ábra).

16. ábra A belső migrációt kiváltó ok. Forrás: saját kutatás

A céltelepülések tekintetében elsősorban a csíki térség emelkedi ki, ezen belül is Csíkszereda, továbbá Marosvásárhely vonzereje is kimagasló, ahová a belső elvándorlás 20%-a tömörül. Megjelenik még a céltelepülések között: Brassó, Kolozsvár, Gyergyó, Nagyenyed és Székelyhíd, de ezeknek az aránya nagyon alacsony (lásd 17. ábra).

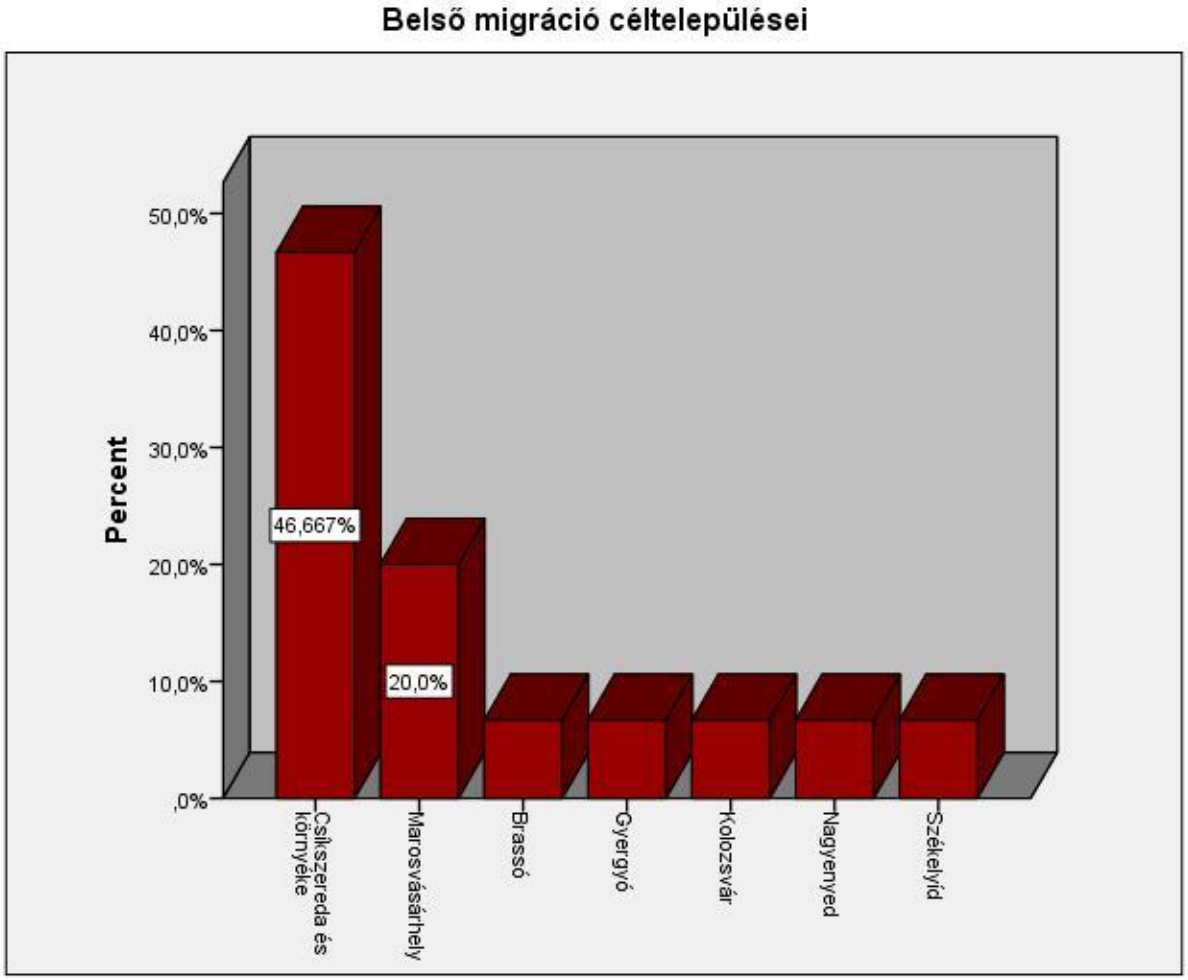
Az országon belüli elvándorlás elsődleges oka a továbbtanulás. Az egyetemi városokba való elköltözés, főként Kolozsvárra és Marosvásárhelyre, ezzel magyarázható. Kolozsvárra csakis ezen ok miatt költöztek el, Marosvásárhelyre meg az elköltözöttek 43%-a.

Ezen ok kapcsán Csíkszereda vonzata is nagy hatással van a térségre, az ide költözők 60%-a magyarázta ezzel az elvándorlását.

Rangsorban második okként a munkavállalás jelenik meg, A Csíkszeredába költözők fennmaradt 40%-a, ezt jelenítette meg befolyásoló tényezőnek. Illetve Marosvásárhelyre költözők aránya is megegyezik a Csíkszeredába költözőkével, valamint alacsony arányban, de ezen kategóriába tartozik Székelyhíd is.

A harmadik ok a házasság, ide sorolandók, azon személyek, aki Brassóba vagy Gyergyóba költöztek.

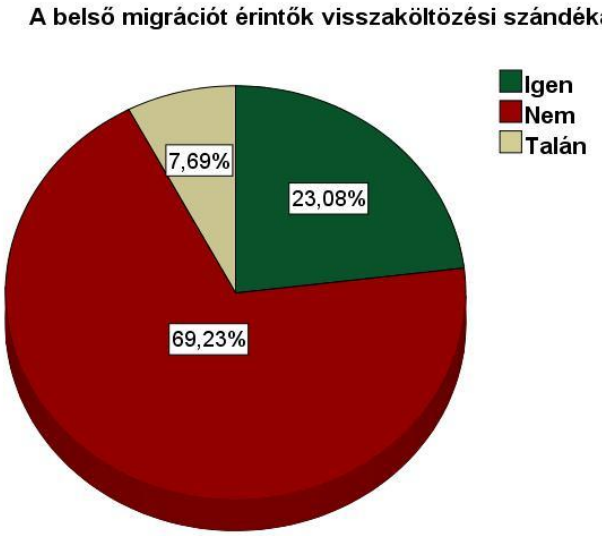
Gyimes községeire az országon belüli elvándorlás tekintetében, az egyetemi városoknak van jelentősebb vonzereje, illetve munkavállalás céljából a csíki térségnek és Marosvásárhelynek.

17. ábra A belső migráció céltelepülései. Forrás: saját kutatás

A visszaköltözési szándékok negatív irányba mutatnak, vagyis a válaszadók több mint fele nem költözne vissza. Ebbe a kategóriába tartoznak, mindazok akik házasság miatt költöztek el, a tanulási célból elköltözők 31%-a, és a munkalehetőség miatt elvándoroltak 23%-a.

Csak a tanulási szándék miatt elköltöző megkérdezettek jelezték igennel a visszaköltözési szándékukat. Ezen kívül megjelenik a talán lehetőség is, ezt a kategóriát a munkavállalás céljából elköltözőknek egy bizonyos része (7,69%-a) válaszolta (lásd 18. ábra).

18. ábra A belső migrációt érintők visszaköltözési szándéka. Forrás: saját kutatás

7.2 Határokat átlépő migráció

A kérdőív további kérdései a fiatalok külföldi munkavállalására irányultak, ezen kérdések révén kívánom megvizsgálni a migráció jelenségének sajátosságait.

A megkérdezettek 90%-a dolgozik más európai országban.

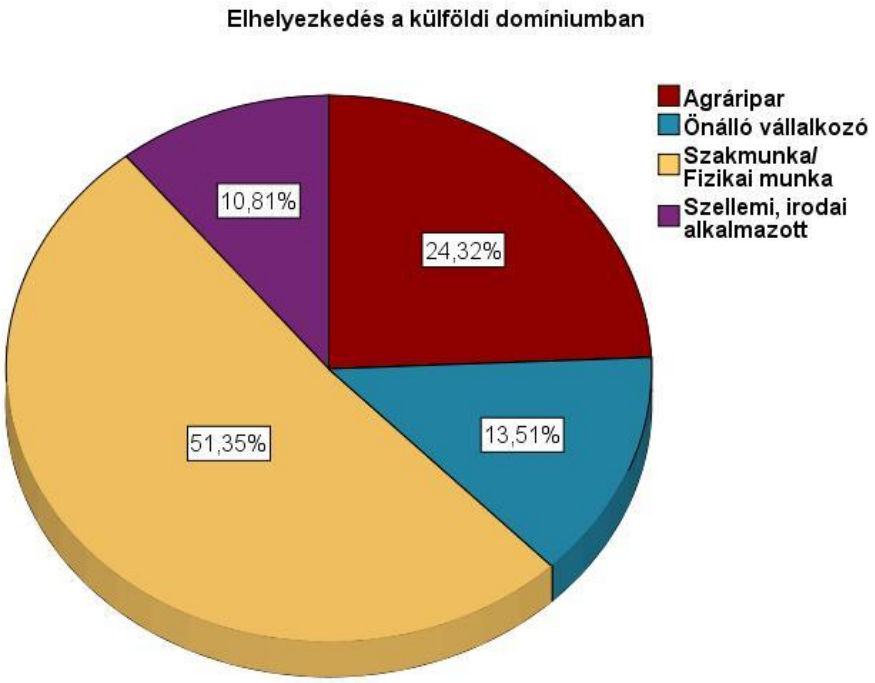
A külföldi munkavállalásuknak elsődleges oka, hogy országos viszonylatban alacsonyabbak a fizetések, mint a nyugati országokban, így a magasabb fizetés a legfőbb motiváció, a megkérdezettek 79%-át ez motiválja. A második jelentős ok, hogy hazai viszonylatban nem sikerült állást találni, ez a megkérdezettek 13%-ára vonatkozik. A fennmaradt 8%-ban az egyéb okok tartoznak, ilyen volt az ingyenes továbbtanulás, bizonyos családi ok, valamint jobb életszínvonal és idegen nyelv tanulása (lásd 19. ábra).

19. ábra Külföldi munkavállalás elsődleges oka. Forrás: saját kutatás

Az életkor szerinti megoszlása és az elvándorlás elsődleges okának együttes vizsgálatából kiderül, hogy közel azonos a megoszlási arány, minden életkorban azok között, akiknek nem sikerült hazai viszonylatban munkát találniuk. Azonban a magasabb fizetéseknél a 21 és 25 év közöttiek megoszlása a kiemelkedő, a megkérdezettek több mint fele tartozik ebbe a kategóriába. Ez párhuzamba hozható, az iskolai végzettséggel is, ahol a líceumot befejezettek aránya dominál, hiszen a kedvezőtlenebb hazai viszonylatok és a magasabb bérrel kecsegtető lehetőség között, fiatalon, család nélkül szerezhetnek tapasztalatot, valamint lehetőséget, hogy életük kezdetét anyagilag megalapozzák. A kérdés itt csupán az, hogy, ezen fiatalok kint maradnak, vagy hazajönnek, és hazatértükkor hogyan alkalmazkodnak a hazai helyzethez, munkakörülményhez.

A következő igen fontos kérdéskör a munkavállalás doméniumának dimenziójához köthető, vagyis hogy azon egyének, akik külföldön dolgoznak, milyen gazdasági ágazatban vállalnak munkát.

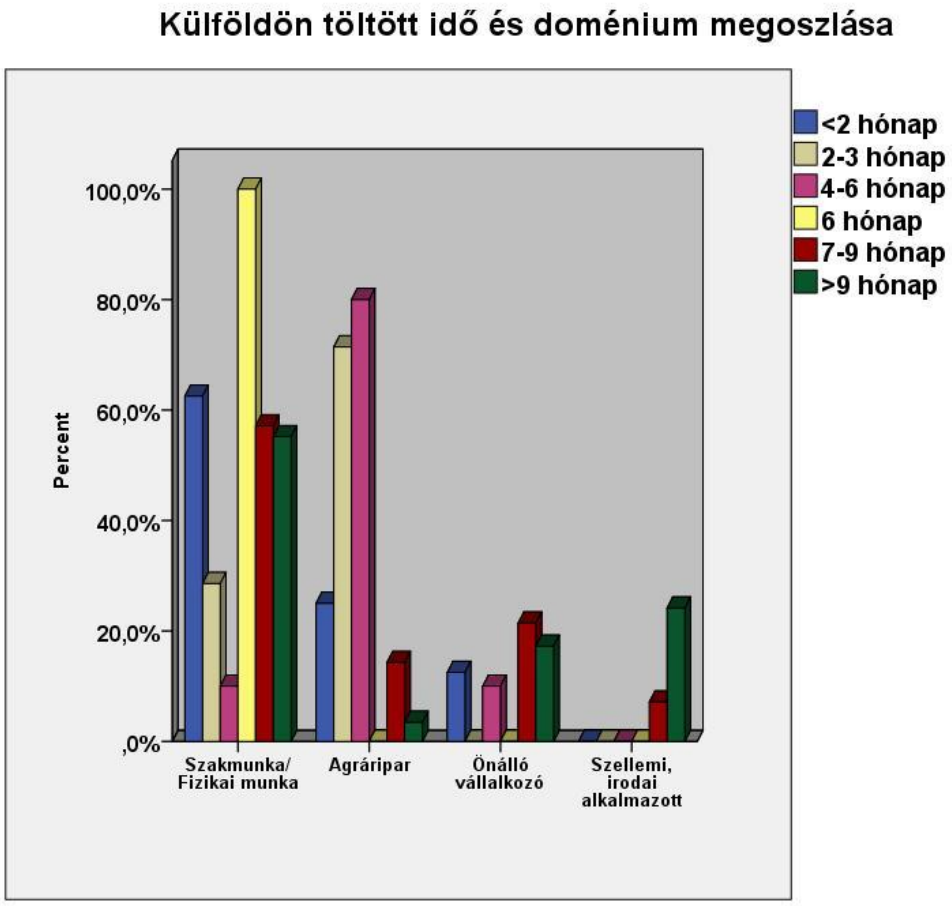
20. ábra Elhelyezkedés külföldi domíniuban.
Forrás: saját kutatás

A megkérdezettek fele szakmunkás, fizikai munkát végző. Ezt követi az agráriparban elhelyezkedők aránya, akik a külföldön dolgozók egynegyedét teszik ki. Közel megegyező azoknak az aránya, akik, szellemi irodai alkalmazottak vagy önálló vállalkozók. Bár ezek aránya jóval kisebb, mint a fizikai munkát végző egyéneké, azonban meg kell jegyezzem, hogy az önálló vállalkozók aránya a maga mivoltában jelentős (lásd 20. ábra).

Az egyes doméniumban dolgozók és az iskolai végzettség együttes megoszlását tekintve, kimutatható, hogy az önálló vállalkozók közül, akik 13,51%-át teszik ki a teljes foglalkoztatottsági megoszlásnak, a líceumot végzettek aránya 10%. A fennmaradt részben pedig egyetemisták vagy posztlíceumot végzettek vannak jelen.

A khi-négyzet próba kimutatta, hogy az iskolai végzettség és a foglalkoztatottság között nincsen kapcsolat, vagyis az iskolai végzettség nem határozza meg a munkavállalást.

Megfigyelhető, hogy az egyetemet végzettek is egyaránt dolgoznak agráriparban és szellemi alkalmazottként is, de ugyan így líceumot vagy posztlíceumot végzettek is.

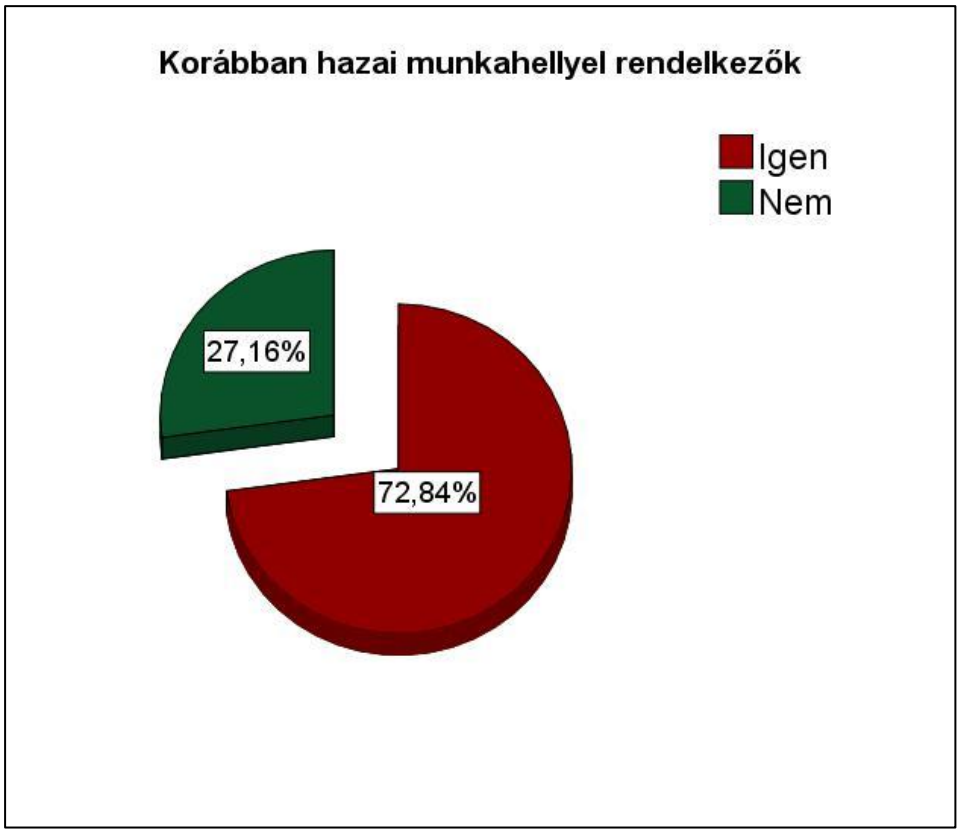
21. ábra Külföldön töltött idő és doménium megoszlása. Forrás: saját kutatás

A külföldön töltött idő és a munkaágazati megoszlás közötti kapcsolat szoros (lásd. 21. ábra).

Félévnél kevesebb időt, az agráriparban dolgozók töltenek, és ebben a doméniumban elhelyezkedőknek csak alacsony aránya tartózkodik hosszabb ideig. Itt főként az időszakos kivándorlásnak a jelenségét figyelhetjük meg. Átlagban négy és hat hónap, az ahol eléri a maximális értéket a más országban való tartózkodás.

Hosszabb időt, vagyis hét hónapnál többet, azok a személyek tartózkodnak külföldön, akik szellemi munkát végeznek, vagy önálló vállalkozást vezetnek. Ez természetes is, hiszen ezek a személyek bizonyára teljes munkaidőben alkalmazva vannak.

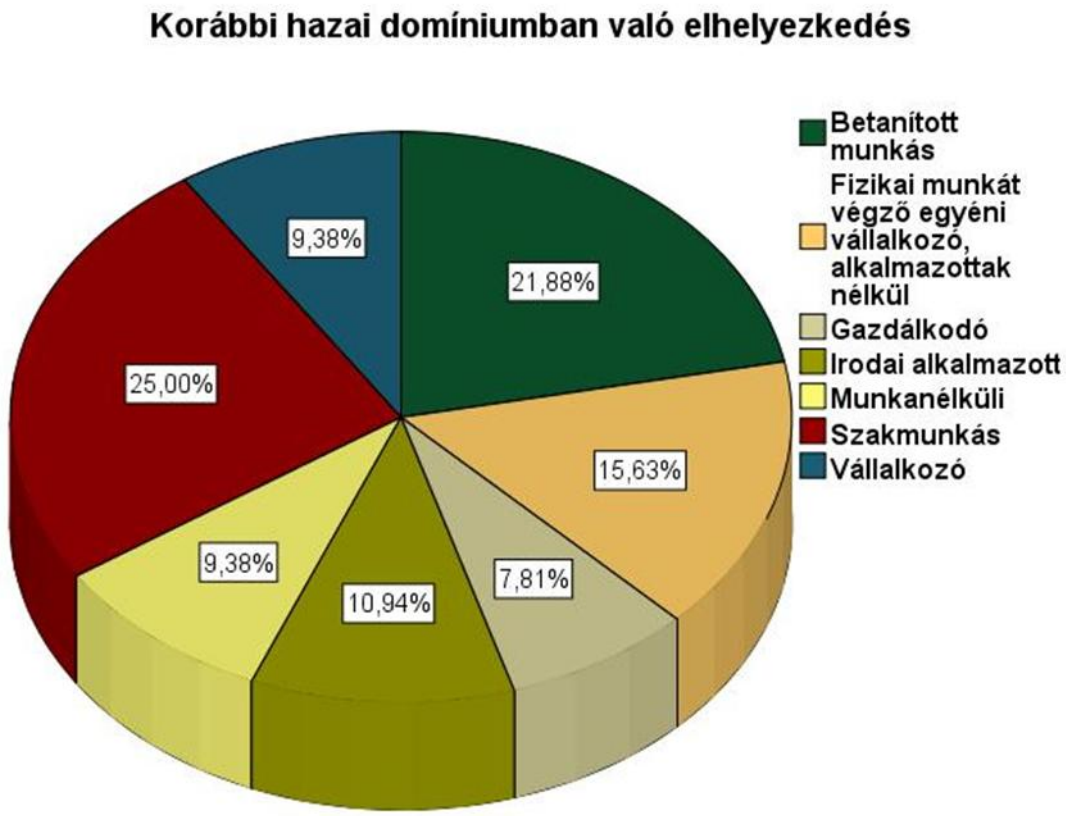
Ami érdekes, hogy az önálló vállalkozók között van olyan is, aki két vagy három hónapot tölt az országon kívül. Például a két hónapot külföldön töltöttek 12,5%-át az önálló vállalkozók képezik.

22. ábra Korábban hazai munkahellyel rendelkezők. Forrás: saját kutatás

A külföldi munkavállalók esetében fontosnak tartom megvizsgálni, azt is, hogy korábban rendelkeztek-e a megkérdezettek hazai munkahellyel, és hogyha igen akkor milyen doméniumban.

Azon megkérdezettek közül, akik dolgoznak külföldön, közel háromnegyedének (73%-ának) volt már korábban hazai munkahelye, és csak egy negyedének nem (27,16%-nak) (lásd 22. ábra). Azon egyéneknek, akik nem rendelkeznek hazai munkahellyel a 23%-át azon korosztály teszi ki, akik 25 év alattiak, vagyis, akik líceum befejezése után már külföldre mennek dolgozni.

23. ábra A külföldön dolgozok korábban hazai domíniumban való elhelyezkedése. Forrás: saját kutatás

Azok, akik korábban rendelkeztek hazai munkahellyel, legnagyobb részt szakmunkások (25%-a). De emellett jelentős a betanított munkások aránya is, akik valamilyen fizikai munkát végeztek.

A gazdálkodó, vagyis valamilyen mezőgazdasági ágazatban dolgozók aránya a legalacsonyabb, ami kapcsolatban van a korosztállyal és a mezőgazdasági foglalkoztatottság térségi visszaszorultságával. A fenti ábrán (lásd. 23. ábra), az is megfigyelhető, hogy a munkanélküliek aránya viszonylag alacsony.

Érdekes megvizsgálni annak kapcsolatát, hogy jelenleg milyen ágazatban dolgoznak külföldön és mivel foglalkoztak korábban hazai területen.

Az agráriparban dolgozók előző hazai munkaviszonylatait tekintve a legösszetettebb, a korábbi hazai munkahelyüktől függetlenül minden szakterületről dolgoznak ebben az ágazatban. Jelentős részüket a korábban is munkanélküliséggel rendelkezők teszik ki (23%), de kiemelkedő még a gazdálkodók csoportja is (15%), de ezen felül olyanok is, akik önálló vállalkozással rendelkeztek itthon, (7%).

Külföldön jelenleg szellemi, irodai munkát végző személyek, korábban hazai területen többségében szakmunkásként dolgoztak. Azok aránya, akik hazai viszonylatban is irodai alkalmazottként dolgoztak és jelenleg is sikerült ugyanabban a munkaköri ágazatban elhelyezkedni alacsony, csupán 17%.

Jelenleg más országban önálló vállalkozással rendelkező egyének, egyike sem töltötte be ezt a munkakört itthon. Betanított munkásokból, irodai alkalmazottakból és szakmunkásokból lett önálló vállalkozó.

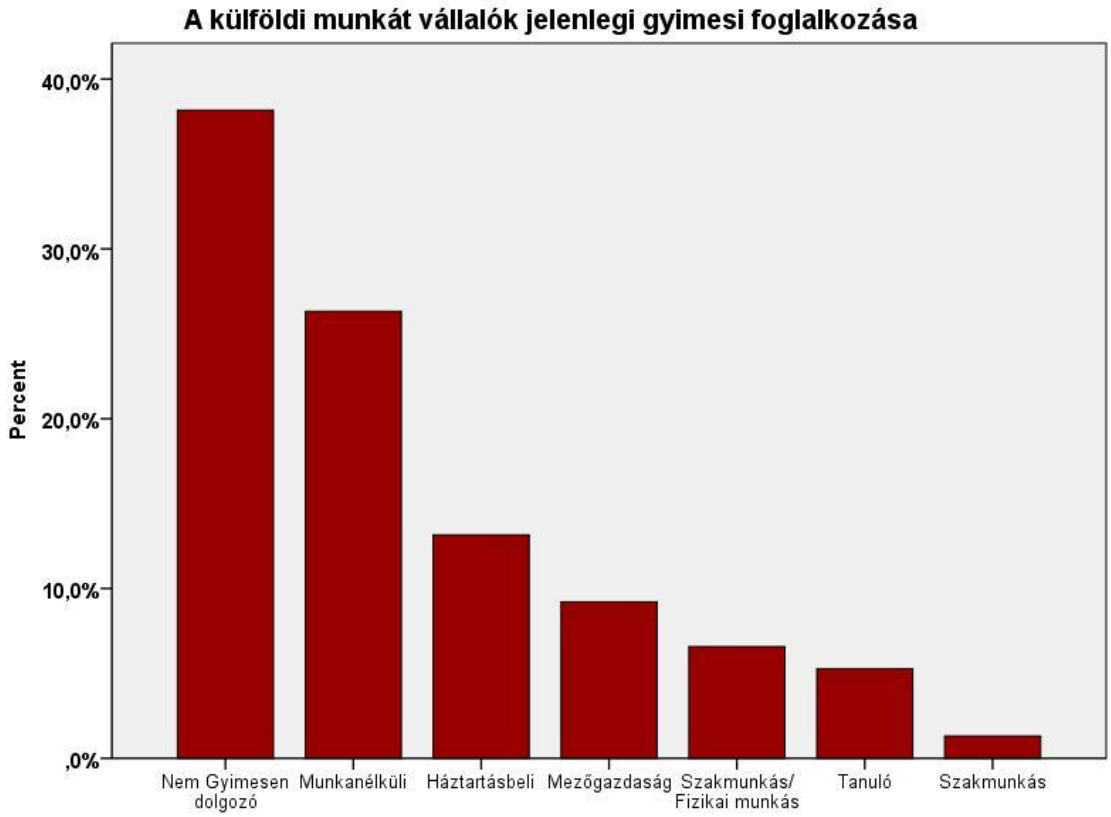
Tehát megfigyelhető, hogy nagyon alacsony azok aránya, akik megmaradtak ugyanabban a foglalkoztatottsági körben. Az agráripar, szezonmunka az, amely elérhető lehetőségként jelenik meg mindenki számára. De annak aránya is jelentős, akiknek magasabb színvonalú foglalkozást sikerült külföldi munkavállalóként betölteni, mint például a vállalkozók esetében.

A megkérdezettek külföldi munkájuk mellett többségében nem Gyimesen dolgozók. Ezt követi azok aránya, akik munkanélküliek vagy esetleg háztartásbeliek.

A munkanélküliek, a nem Gyimesen dolgozók, és a háztartásbeliek jelentős arányban négy hónapnál többet töltenek más külföldi országban, éppen ezzel magyarázható az, hogy nem rendelkeznek állandó munkahellyel Gyimesen.

A tanulók 50%-ban két hónapnál rövidebb időt töltenek külföldi munkavégzéssel, a másik fele pedig három és két hónapot. Ez az időszak bizonyára a szünidő, nyári vakáció. E tekintetben előnyös a külföldi munkavállalás lehetősége, hiszen lehetővé teszi a diákok számára, hogy megszerezzék egy nyári vakáció alatt, azt az anyagi szükségletet, amely lehetővé teszi a továbbtanulást.

Azon személyek, akik itthon szakképzett munkásként dolgoznak, csupán két hónapnál kevesebb időt töltenek országon kívüli munkavégzéssel.

24. ábra A külföldi munkát vállalók jelenlegi gyimesi foglalkozása. Forrás: saját kutatás

A külföldi munkavállalásra vonatkozó kérdésblokk utolsó kérdésköre a célországokra vonatkozik. Melyek azok az országok, amelyekben dolgoznak gyimesiek, valamint milyen kapcsolat áll fenn a célország és a doménium között. Részben ezt vizsgálja a migráció rendszer elmélete. Az emberi kapcsolatok révén kialakul egy bizonyos irányvonal, s ezáltal kirajzolódik az egyes gazdasági ágazatban való elhelyezkedés és a célország kapcsolata.

Elsősorban is megfigyelhető, hogy a migráció nyugati irányú, illetve észak-nyugati, Olaszország kivételével.

A kivándorlók országonkénti megoszlásának rangsorolásában Németország van az első helyen, majd azt követően Nagy-Britannia és Magyarország jelentősebb e téren. Ezen kívül megjelenik Dánia, Olaszország, Svájc és Norvégia is (lásd 25. ábra).

Ezt a migrációs irányt összehasonlítva az erdélyi fiatalok migrációs potenciáljának vizsgálatával (Kiss et al. 2008), azt figyelhető meg, hogy Németország továbbra is első helyen van, valamint Nagy-Britannia és Magyarország is. Azonban Dánia és Norvégia jelentősége, mint célország a gyimesi migráció esetében felerősödött.

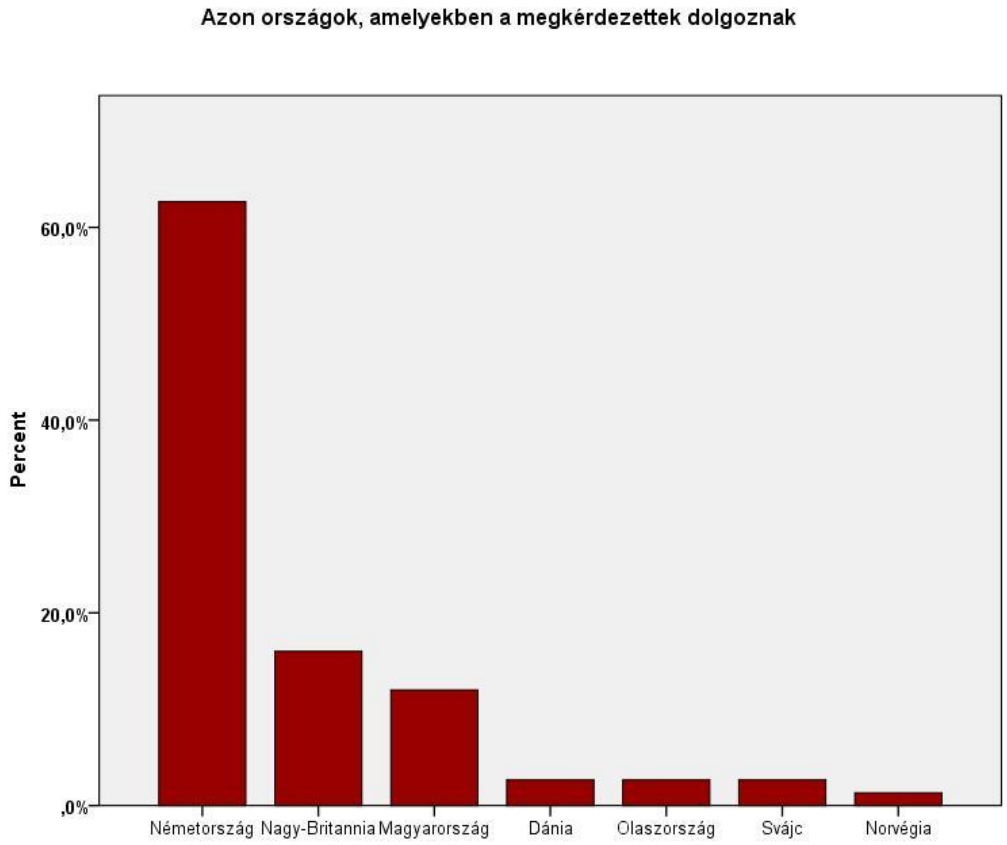
Az a tény, hogy Németország irányában van a legnagyobb vándorlás, ez a migrációs hálózat kialakításával magyarázható, valamint azzal is hogy a célországok milyen befogadói gazdasági ágazatokkal rendelkeznek.

Az egyes doméniumi megoszlás és a célországok kapcsolatának vizsgálata kimutatta, hogy a Németországban dolgozók közül több mint fele szakmunkás, fizikai munkát végző egyén, majd ezt követi az agráriparban dolgozók aránya. Ezen kívül Németországban minden doménium képviselve van.

Nagy-Britannia az önálló vállalkozók terén emelkedi ki, ebben az országban dolgozók közül 50%-a saját vállalkozással rendelkezik.

Magyarország és Olaszország a szellemi és irodai alkalmazottak foglalkoztatottságában emelkedik ki, Olaszország csak e téren van képviselve.

Utolsó megjelölt ország Svájc, ahol az agráriparban dolgozók és a fizikai munkát végzők fele-fele arányban oszlanak meg.

25. ábra Azon országok, amelyekben a megkérdezettek dolgoznak, saját szerkesztés. Forrás: saját kutatás

A megkérdezettek közül Gyimes településein élők és a célországok közötti kapcsolat gyenge. Azonban kiemelkedik, hogy Dániában és Norvégiában csak gyimesközéplokiak dolgoznak, Svájcban csak gyimesfelsőlokiak, valamint Magyarországon nem dolgoznak gyimesbükkiek. Ez valószínűleg azzal magyarázható, hogy egy kapcsolati szál mentén alakultak ki ezek a kisebb csoportok az egyes országokban, illetve a minta számából, arra is következtethetünk, hogy ugyanannál a cégnél dolgoznak.

7.3 Jövőbeli tervek

A kérdőív negyedik része a jövőbeli tervekre vonatkozó kérdéseket tartalmazza.

A megkérdezettek jövőbeli tervei között szerepel a saját lakás, gyermekvállalás, szakmai siker, illetve önálló vállalkozás indítása. A válaszadók 37%-a a saját lakás megszerzését tűzte ki célul, a válaszlehetőségek közül ez képezi a legmagasabb arányt. Majd ezt követi a szakmai siker elérése saját szakterületen, amely 31%-ot teszi ki és 17,78%-a saját vállalkozást kíván indítani. Legkisebb arányban, 13,33%-ban a gyermekvállalás jelenik meg a közeljövői tervek között (lásd 27. ábra).

A tervek megvalósítási helyének tekintetében az eredmény pozitív, hiszen a válaszadók 74,78%-a hazai területen kívánja megvalósítani elképzeléseit (lásd 26. ábra).

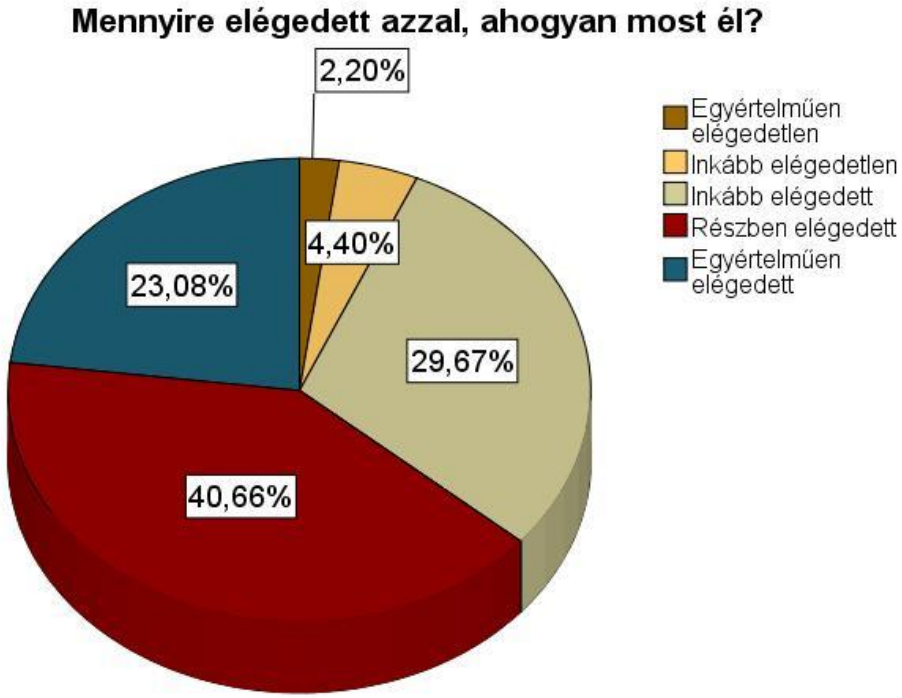

26. ábra Terveik megvalósításának helye
Forrás: saját kutatás

27. ábra A megkérdezetteknek jövőbeli terveik. Forrás: saját kutatás

A kérdőív egy következő kérdése arra vonatkozik, hogy mennyire elégedettek azzal, ahogyan most élnek.

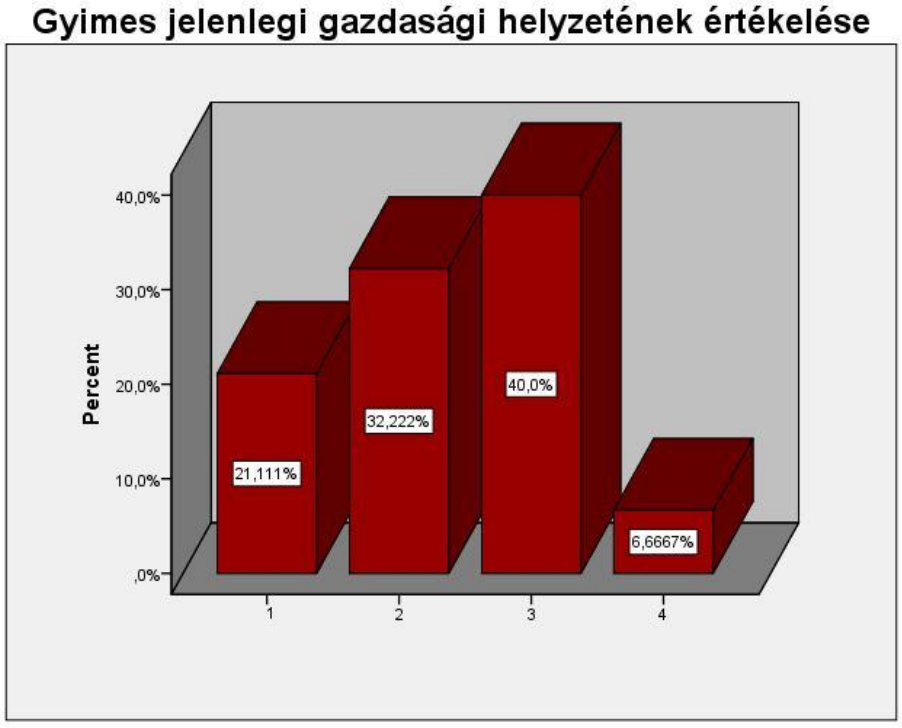

28. ábra Mennyire elégedett azzal, ahogyan most él? Forrás: saját kutatás

A megkérdezettek elégedettségének tekintetében, megfigyelhető, hogy nagyon alacsony, azon válaszadók aránya, akik elégedetlenek jelenlegi életkörülményeikkel, arányuk még a 10%-ot sem ér el. A részben elégedettek aránya a legmagasabb, 40,66% és a teljes mértékben elégedettek aránya is magas 23% (lásd 28. ábra).

8. Javaslat

A továbbiakban megkísérelek javaslatot tenni a munkaerő elvándorlásának problémájára, figyelembe véve az általam megkérdezettek véleményeit, illetve Gyimes gazdasági értékelését.

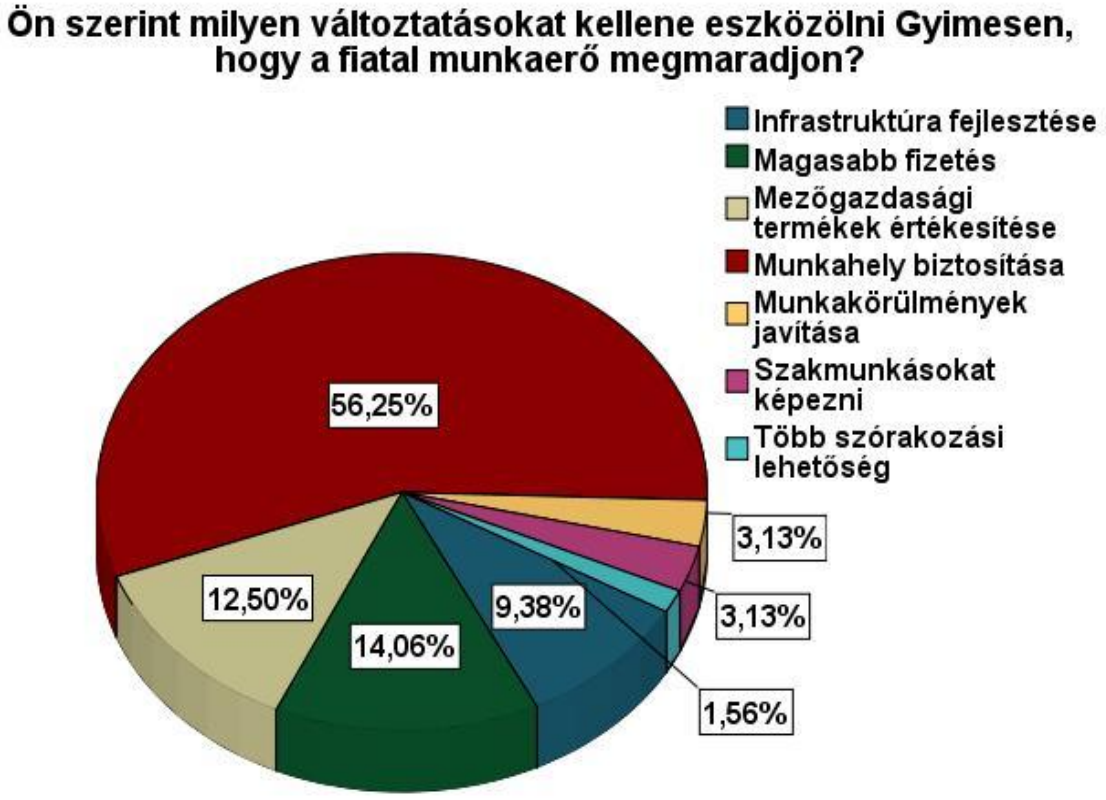

29. ábra Gyimes jelen gazdasági helyzetének értékelése. Forrás: saját kutatás.

Gyimes gazdasági helyzete többségében negatív értékelést kapott. Az értékelés egy ötpontos Lickert skálára épült, ahol az egyes az elégedetlen és az ötös a teljesen elégedett. Ötös értéket, vagyis a maximálisan elégedett értékelést egyáltalán nem kapott, illetve a négyes értékelés aránya is nagyon alacsony. A válaszadók 40%-a közepes értékkel ítélte meg a gazdasági helyzetet.

Mindebből arra következtethetünk, hogy Gyimesnek gazdasági viszonylatban a fiatalság szerint is több mindenben kell fejlődnie.

A megkérdezettek értékelése hasonló Dimitru Sandu értékelésével, ahol Gyimesfelsőlok és Gyimesközéplok a fejlődő községek közé tartozik és Gyimesbükk a szegény községek sorába.

30. ábra Ön szerint milyen változásokat kellene eszközölni Gyimesen, hogy a fiatal munkaerő megmaradjon? Forrás: saját kutatás

A megkérdezettek véleménye szerint, Gyimesen a munkahely biztosítása volna a legfontosabb, annak érdekében, hogy a fiatal munkaerő itthon maradjon, a válaszadók több mint fele (56,25%) ezen a véleményen osztozik.

8.1 Mezőgazdasági termékek értékesítése, kisvállalatok létrehozása

Egy következő igen fontos javaslat a mezőgazdasági termékek értékesítése, a válaszadók 12,50%-a javasolta, ezt a megoldást.

Úgy vélem, a térségnek igen is hangsúlyt kellene fektetni, annak érdekében, hogy a gazdák az előállított termékeiket megfelelően tudják értékesíteni, hasznosítani. Ez a javaslat szorosan kapcsolódik a munkahely problémával is, hiszen egy megfelelő feldolgozóipar, vagy akár olyan üzlet, ahol a gazdáktól begyűjtött mezőgazdaságból származó termékeket árusítanának, egyben munkahelyet is biztosítana az ott élőknek. Ilyen kisvállalkozásokat, indokolt volna nem csak Gyimes községeiben létrehozni, hanem kiterjeszteni az egész megyében is. A munkahelyhiány problematikájára megoldás lehetne olyan kisvállalatok létrehozása, betelepítése, mint például varroda, amelynek profiljába belefér, hogy az elkészült termékekre a térség hagyományából vett mintákkal díszítsék.

8.2 Infrastruktúra fejlesztése

Egy további javaslat az infrastruktúra fejlesztésére vonatkozik, a megkérdezettek 14,06%-a javasolja, ezen megoldást. Itt elsősorban a közutak javítása lenne, az első megoldandó feladat, a megkérdezettek 73,33%-a legfontosabb fejlesztési (5) célként jelölte be. A megfelelő állapotban levő utak elősegítenék részben a turizmus fejlődését is, hiszen a turizmus működésének, egyik alapfeltétele, a megközelíthetőség és az utak állapota.

A válaszadók javaslatai között szerepel a szórakozási hiány megléte, szerintem itt elsősorban jelenleg nem azzal van probléma, hogy nincs, olyan helység ahová a fiatalok elmehetnek szórakozni, hanem inkább azzal, hogy kevés fiatal van nap mint nap jelen a térség életében, ezért ezeknek a helyeknek az igénybe vétele is minimálisra csökken, ebből adódhat a szórakozási helység meglétének a hiánya.

8.3 Turizmus fejlesztése

Ezen megoldások mellett javasolnám a turizmus fejlesztését. A megkérdezettek a turizmus fejlesztését fele arányban legfontosabb fejlesztési célként (5) azonosították, illetve a további 40%-a 3-as és 4-es kategóriaként, ami azt jelenti, hogy a térségnek a megkérdezettek

szerint is turisztikailag fejlődnie kell. Elsősorban is olyan programokra lenne szükség, amelyek lekötnék az ide látogatók érlelődését több napon át. Mert jelenleg egyik probléma, hogy a térségbe látogatók kevés ideig maradnak, nincsen programlehetőség számukra.
Ennek érdekében javasolnám a turistaútvonalak fejlesztését, túrázási program lehetőségét, hiszen a térség számos természeti adottsággal rendelkezik, amelyet egy megfelelő irányítás által ki lehetne használni, azon kívül pedig túravezető igénybe vétele is munkalehetőségként szolgálhatna a fiatalok számára.

Ezen kívül kivalló programként szolgálna egy nyári gyerektábor megszervezése, ahol nem csak a helybéliek vennének rész, hanem máshonnan érkezők is. Egy ilyen tábor keretén belül a gyerekek megismerkedhetnének a hagyományos foglalkozásokkal, hagyományok elsajátításával, továbbá különböző megszervezett túrákon vehetnének rész, valamint kulturális tevékenységek keretén belül érdekes lenne játékos történetismeret, a nyelvjárás értékének és funkciójának kiemelése, továbbá természetföldrajzi ismeretek. Ajánlott lenne a szülőknek is programot kialakítani külön is és olyanokat is, amelyeken a gyerekeikkel közösen vennének részt. Így nem csupán a gyerekek tartózkodnának egy többnapos táborban, hanem a szülők is, elősegítené Gyimes idegenforgalmát.

Egy további javaslat, amely anyagilag nehezebben megvalósítható, a völgyben létrehozni egy sétavasutat, egy-egy megálló helyén pedig vendéglátói ipar kialakítása. Ez a megoldás jelentősen fellendíthetné a térség turizmusát, bár megvalósítása nehezebb feladat, úgy vélem, ezen innovációs fejlesztés, fontos gazdasági lépés lehet, illetve munkanélküliség problematikájára is alternatív megoldás.

9. Következtetés

Eredményeim szerint Gyimes térségében a fiatalok elvándorlása, belső migrációs szinten kevésbé jelentős. Azonban a határokat átlépő migráció fokozatosan egyre nagyobb problémát jelent. Ami pozitívumként kiemelendő, hogy a fiatalság háromnegyede jövőbeli tervei szerint itthon kívánja folytatni életét.

A migrációs elméletek közül megfigyelhető a migrációs hálózat jelensége, főként az egyes célországokba való tömörülés és a foglalkoztatottság megoszlásának kapcsolata révén. Az agráriparban dolgozók jelentős része Németországba koncentrálódik, ezáltal feltételezhető, hogy azon egyének, akik már rendelkeznek kapcsolatokkal az adott célországban, migrációs tapasztalatokkal, azok segítségével más egyének kivándorlását is generálja. Mert így kisebb a kockázat esélye, valamint a már elvándorolt egyének információja és az általuk elérhető erőforrások is befolyásolják a kivándorolni szándékozó egyén döntését. Tehát a hálózatok szerepe egyaránt jelentős a döntéshozásban és a további beilleszkedésben, munkavállalásban is. Ezzel magyarázható az is, hogy az egyes célországok kiemelkednek egy adott munkakör szerepében, ahogy Németország főként a szakmunkások és az agráriparban elhelyezkedők tekintetében emelkedik ki, Magyarország és Olaszország az irodai alkalmazottak befogadásában, illetve Nagy-Britannia az önálló vállalkozók terén.

De úgy vélem, hogy a migrációs hálózat elmélete mellet kiemelkedő szerepe van a push- és pull-elméletnek is, hiszen egy adott célország vonzónak vélt lehetőségei és a hazájában tapasztalt negatívumok a kivándorlás lehetőségére ösztönzik az egyéneket. Kutatásomban legfőbb taszító erőként az alacsony bérek jelennek meg, a fiatalok jelentős része a nyugati országok magasabb fizetése, vagyis a hazai ország alacsony munkabére miatt vándorol el, hogy, megvalósíthassák terveiket (házépítés, önálló vállalkozás indítása).

A push-és pull-elmélet a kiváltó okra ad magyarázatot, a hálózati modell pedig ezen tovább mutat, maga a migrációnak a megvalósítási feltételét is befolyásolja.

A munkavállalás miatti migrációt vizsgálva kiderül, hogy az iskolai végzettség tekintetében a líceumot végzettek aránya a legmagasabb, de az egyetemet végzetteké is jelentős. Az iskolai végzettség és a doménium között nincsen szoros kapcsolat. Vagyis a megkérdezettek többségében alacsonyabb színvonalú munkakört tölt be, mint amilyen képesítéssel rendelkezik. Továbbá az időszakos kivándorlás esetében kevés azoknak az egyéneknek aránya, akik rendelkeznek jelenleg hazai munkahellyel Gyimesen. A terveiket tekintve többségében az országon belül kívánják folytatni életüket.

Tehát végső következtetésként azt lehet kijelenteni, hogy a gyimesiek elköltözési hajlandósága alacsony, ám az időszakos munkavállalás céljából történő migráció jelenleg a térség kiemelkedő problémája.

10. Bibliográfia

ANTAL Imre 1992. *Gyimes krónika*. Európa-Kriterion Könyvkiadó. 5-7.

BÁNDY Katalin2014. *A magasan képzett magyar munkaerő migrációs hajlandósága és a tanulmányi mozgás, mint motivációs tényező*. Doktori értekezés, Győr. 35-49, 59-65.

Bencze Zselyke—Csomai Emőke—Tamás Botond 2014. Önfeladás helyett önellátás a Hegyalja kistérségben. Hegyalja kistérség fejlesztési alternatívái. 12-13.

Héra Gábor—Ligeti György 2006. Módszertan: a társadalmi jelenségek kutatása. Osiris Kiadó. Budapest. 80.

ILYÉS Zoltán 2003. *A szakrális táj történeti szerveződése Gyimesben*. Székelyföld május. 109 -122. byzantinohungarica.hu/sites/default/files/szakralis_taj.doc (2016.12.11)

KISS Tamás—BARNA Gergő 2012. Népszámlálás *2011. Erdélyi magyar népesedés a XXI. század első évtizedében. Demográfiai és statisztikai elemzés*. Nemzeti Kisebbségkutató Intézet. Kolozsvár. 68-69.

KISS Tamás—BARNA Gergő—SÓLYOM Zsuzsa 2008. *Erdélyi magyar fiatalok 2008. Közvélemény-kutatás az erdélyi magyar fiatalok társadalmi helyzetéről és elvárásairól. Összehasonlító gyorsjelentés.* Nemzeti kisebbségkutató Intézet. Kolozsvár.

KISS Tamás—CSATA Gábor 2004. *Migrációs-potenciál vizsgálatok Edélyben*. Szerk. Kiss Tamás, Népesedési Folyamatok az ezredfordulón Erdélyben. Kriterion Könyvkiadó. Kolozsvár. 91-121.

Orbán Balázs 1860. Székelyföld leírása. Történelmi, régészeti, temészetrajzi s népismei szempontból. http://mek.oszk.hu/04800/04804/html/88.html (2017.04.20)

ÖRKÉNY Antal, SIK Endre, ELTE, TÁRKI 2006. A *romániai migrációs potenciál jellemzői, A román-bolgár EU csatlakozás munkaerőpiacra gyakorolt várható hatásai*. Budapest. TÁRKI, 33-34. http://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a977.pdf (2016.12.01).

Székelyi Mária—Barna Ildikó 2002. az SPSS-hez: többváltozós elemzési technikákról társadalomkutatók számára. Budapest. Typotex Kiadó.

TANKÓ Gyula 2016. *Különös kompendium Gyimes néprajzáról*. Tipographic. 10-14.

VERES Valér 2002. *A romániai magyarság létszámcsökkenésének okai a 20. század utolsó negyedében.* Korunk 2. http://epa.oszk.hu/00400/00458/00050/letszamcsokk.html (2017.02.27)

VERES Valér 2011. *Természetes népmozgalom: a születések és halálozások számának alakulása*. Szerk. Benedek József, România. Tér, gazdaság, társadalom. Kriterion. Kolozsvár. 137.

*** Eurostat 2017. Migration and migrant population statistics. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics

*** Szerk. és kiad. a Központi Statisztikai Hivatal. *Az 1941.évi népszámlálás. Demográfai adatok községek szerint*. Budapest, 1947, Stephaneum. IV, 21*, 697. http://konyvtar.ksh.hu/index.php?s=kb_statisztika (2016.11.30).

***2009. Hargita megye az ország népesedési tendenciáinak tükrében. Hargita Megyei Tanácsa Elemző Csoport. http://elemzo.hargitamegye.ro/hargita-megye-az-orszag-nepesedesi-tendenciainak-tukreben/ (2016.12.02)

***A Községi Fejlettségi Mutatóról. https://sites.google.com/site/dumitrusandu/bazededate (2017.03.02).

***Országos Statisztikai Hivatal. www.INSS.ro (2017. 04.20)

***Szerk. és kiad. a Központi Statisztikai Hivatal. *Magyar statisztikai közlemény*. Budapest, 1912, 42. köt., 853.

***Varga E. Árpád 2002-től kiegészített adatsorai. http://nepszamlalas.adatbank.transindex.ro

***Varga E. Árpád Erdély Etnikai és Felekezeti Statisztikája. http://varga.adatbank.transindex.ro

11. Ábra/táblázatjegyzék

1. térkép Szinkronizált műholdfelvétel Gyimesbükkről (első térképen az Második Katonai felmérés, második Google Satellite műholdfelvétel). Forrás: http://mapire.eu/hu/.
1. táblázat Gyimes állandó lakossága 1869-1910 között. Forrás: Magyar Statisztikai Közlemény.
2. ábra Természetes szaporulat, Forrás: INSSE, saját szerkesztés.
3. ábra Születések és elhalálozások. Forrás: INSSE, saját szerkesztés
4. ábra Gyimes korfája 2015-ban. Forrás: INSSE, saját szerkesztés
7. ábra Gyimesfelsőlok és Gyimesközéplok etnikai megoszlása 2011-be. Forrás: Varga E. Árpád 2002-től kiegészített adatsorai, saját szerkesztés.
8. ábra Befejezett iskolai végzettség 2002-ben. Forrás: Papp Z. Attila, A 2002-es népszámlálás iskolai végzettség, foglalkozás és nemzetiség szerinti községsoros adatai, saját szerkesztés.
9. ábra Analfabéták és egyetemet végzők százalékos aránya, Forrás: INSSE, saját szerkesztés
10. ábra Gyimes községeinek egyfőre jutó jövedelme, saját szerkesztés. Forrás: INSSE, saját szerkesztés
11. ábra A válaszadók nem szerinti megoszlása. Forrás: saját kutatás
12. ábra A megkérdezettek kor szerinti megoszlása. Forrás: saját kutatás
13. ábra Gyimesi lakhelyűek községi megoszlása. Forrás: saját kutatás
14. ábra A válaszadók családi állapot szerinti megoszlása. Forrás: saját kutatás
15. ábra A válaszadók legmagasabb iskolai végzettsége. Forrás: saját kutatás
16. ábra A belső migrációt kiváltó ok. Forrás: saját kutatás
17. ábra A belső migráció céltelepülései. Forrás: saját kutatás
18. ábra A belső migrációt érintők visszaköltözési szándéka. Forrás: saját kutatás
19. ábra Külföldi munkavállalás elsődleges oka. Forrás: saját kutatás
20. ábra Elhelyezkedés külföldi domíniuban. Forrás: saját kutatás
21. ábra Külföldön töltött idő és doménium megoszlása. Forrás: saját kutatás
22. ábra Korábban hazai munkahellyel rendelkezők. Forrás: saját kutatás
23. ábra A külföldön dolgozok korábban hazai domíniumban való elhelyezkedése. Forrás: saját kutatás
24. ábra A külföldi munkát vállalók jelenlegi gyimesi foglalkozása. Forrás: saját kutatás
25. ábra Azon országok, amelyekben a megkérdezettek dolgoznak, saját szerkesztés. Forrás: saját kutatás

26. ábra Terveik megvalósításának helye
Forrás: saját kutatás
28. ábra Mennyire elégedett azzal, ahogyan most él? Forrás: saját kutatás
27. ábra A megkérdezetteknek jövőbeli terveik.. Forrás: saját kutatás
29. ábra Gyimes jelen gazdasági helyzetének értékelése. Forrás: saját kutatás.
30. ábra Ön szerint milyen változásokat kellene eszközölni Gyimesen, hogy a fiatal munkaerő megmaradjon? Forrás: saját kutatás
2. táblázat Románia megyéinek községi rangsorolása, Dumitru Sandu Közösségi Fejlettségi Mutatója alapján, saját szerkesztés

12. Melléklet

Nagyon fejlett	Fejlett	Fejlődő	Szegény	Nagyon szegény
Hunyad	Arad	Argeș	Bákó	Botoșani
Ilfov	Bihar	Beszterce-Naszód	Călărași	Vaslui
	Brassó	Brăila	Dolj	
	Constanța	Buzău	Ialomița	
	Fehér	Dâmbovița	Iași	
	Hargita	Galați	Mehedinți	
	Kolozs	Giurgiu	Neamț	
	Kovászna	Gorj	Olt	
	Krassó-Szörény	Máramaros	Teleorman	
	Maros	Suceava		
	Prahova	Szatmár		
	Szeben	Szilágy		
	Temes	Tulcea		
		Vâlcea		
		Vrancea		

2. táblázat Románia megyéinek községi rangsorolása, Dumitru Sandu Közösségi Fejlettségi Mutatója alapján, saját szerkesztés

12.1 Kérdőív

Migrációs potenciál mértéke a Gyimesekben

Bodor Erika vagyok, harmadéves hallgató a Babeș--Bolyai Tudományegyetem Földrajz karán. Kérdőívem az államvizsga dolgozatomhoz készül, amelyben szeretném felmérni Gyimes településein a fiatal munkaerő kivándorlásának mértékét.

Köszönöm a segítségét és hozzájárulását!

I. szakasz

1.1 Mi az Ön neme?

- ☐ férfi
- ☐ nő

1.2 Hány éves Ön?

.....

1.3 Mi az Ön családi állapota?

- ○ nőtlen/ hajadon

- házas
- élettársi kapcsolat
- özvegy
- elvált
- egyéb

1.4 Az Ön állandó lakhelye?

- Gyimesfelsőlok
- Gyimesközéplok
- Gyimesbükk
- Egyéb:.....

1.5 Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?

- 1-4 osztály
- 5-8 osztály
- Inasiskola
- Líceum/Gimnázium
- Posztliceális/Technikum
- Egyetem/Főiskola
- Posztgraduális (MSc., PhD.)

1.6 A magyar nyelven kívül milyen nyelvet sikerült elsajátítatnia? (Több válasz is lehetséges.)

- angol
- német
- francia
- Egyéb:.....

II. szakasz: Országon belüli elvándorlás

Az alábbi kérdések azokra a személyekre vonatkoznak, akik valamilyen okból Románia más területére vándoroltak el.

2.1 Ön melyik más Románia helységre költözött el?(A válasz megadásánál kérem tüntesse fel az adott megyét, majd a helység nevét)

.....

2.2 Ön milyen okból költözött más Romániai helységre?

- Munkavállalás
- Tanuls
- Egyéb:.....

2.3 Hány éve költözött el Gyimesről?

.....

2.4 Ön tervezi-e, hogy a közeljövőben visszaköltözik Gyimesre? (a következő 4 évben) Válaszát kérem indokolja meg!

.....

.....

III. szakasz: Külföldi munkavállalás

A következő kérdések azokra vonatkozik, akik külföldön dolgoztak/vagy dolgoznak.

3.1 Ön dolgozik-e/ vagy dolgozott-e külföldön?

- Igen
- Nem

3.2 Mennyi időt tölt egy évben külföldön?

- <2 hónap
- 2-3 hónap
- 4-6 hónap
- hónap
- 7-9 hónap
- >9 hónap

3.3 Melyik az a külföldi ország és a helység, amelyben Ön dolgozik? Kérem töltse ki a megadott helyet!

.....

3.4 Mi az elsődleges oka, a külföldi munkavállalásának?

- Hazai viszonylatban nem sikerült munkát találnom
- Magasab fizetés
- Egyéb ok:.....

3.5 Milyen domeniumban sikerült Önnek elhelyezkednie külföldön?

- Agráripar
- Szakmunka/ Fizikai munka
- Szellemi, irodai alkalmazott
- Önálló vállalalkozó

3.6 Volt-e Önnek korábban hazai munkahelye?

- Igen
- Nem

3.7 Ha igen milyen dominiumban?

- Fizikai munkát végző egyéni vállalkozó, alkalmazottak nélkül (szerelő, asztalos stb.)
- Gazdálkodó (mezőgazdasági, erdészet, halászat, méhészet)
- Vállalkozó (ipar, kereskedelem, szolgáltatás),
- Irodai alkalmazott
- Beosztottal rendelkező fizikai munkás (közvetlen termelésirányító)
- Szakmunkás (szakképesítéssel rendelkezik)
- Betanított munkás
- Munkanélüli

3.8 Jelenleg a külföldi munkája mellet mivel foglalkozik Gyimesen?

- Tanuló
- Munkanélküli
- Szakmunkás/ Fizikai munkás (építész, szerelő stb.)
- Mezőgazdaság
- Szellemi munkát végző/ Irodai alkalmazott
- Háztartásbeli
- Nem Gyimesen dolgozó
- Egyéb

IV. szakasz: Mindenkinek

Az alábbi kérdésekre kérem mindenki válaszoljon.

4.1 Milyen tervei vannak a közeljövőben?

- o Saját lakás
- o Gyermekvállalás
- o Szakmai siker a saját munkaterületen
- o Vállalkozás indítása

4.2 Hol kívánja megvalósítani terveit?

- o Itthon
- o Külföldön

4.3 Mi az ifjúság legfontosabb két problémája?

- □ Munkanélküliség
- □ Elvándorlás utáni vágyódás
- □ Szegénység
- □ Alacsony kereslet
- □ Erkölcsi romlás
- □ Céltalanság

4.4 Mennyire elégedett azzal, ahogyan most él?

- o Egyértelműen elégedett
- o Inkább elégedett
- o Részben elégedett
- o Inkább elégedetlen
- o Egyértelműeb elégedetlen

4.5 Hogyan értékeli Gyimes jelenlegi gazdasági helyzetét? (1- elégedetlen, 5- maximálisan meg van elégedve vele)

1	2	3	4	5
●	●	●	●	●

4.6 Ön szerint mivel lehetne javítani Gyimes gazdasági helyzetén? Válaszát kérem indokolja!

.....

.....

4.7 Ön szerint mennyire fontos az alábbiak fejlesztése, javítása Gyimesen? (1- egyáltalán nem fontos, 5- legfontosabb fejlesztési cél)

tömegközlekedés javítása	1	2	3	4	5
közutak javítása	1	2	3	4	5
munkahelyek létesítése	1	2	3	4	5
vendéglátóipar fejlesztése	1	2	3	4	5
szórakozási lehetőségek bővítése	1	2	3	4	5
turizmus	1	2	3	4	5
mezőgazdasági területek megtartása és minőségi hasznosítása	1	2	3	4	5

4.8 Ön szerint milyen változtatásokat kellene eszközölni Gyimesen, hogy a fiatal munkaerő megmaradjon?

.....

.....

4.9 Jobbnak látja-e Gyimes helyzetét 10 év múlva? Válaszát indokolja!

.....